

Hoopvolle toekomstperspectieven voor studenten door studenten

HORIZON

Journalistiek veteraan
Margriet Brandsma:
'Ik denk wel dat we
eruit gaan komen'

26 september:
start Agency Generale!
met Derk Loorbach

Annemieke Hart over haar leven na de val
"Liefde en verbinding maken
dat ik het kan dragen"

Hoopvolle
boekentips
van de
leesclub

Wat doe
jij?

Persoonlijke
portretten

INHOUDSOPGAVE

MOOI MENS Studenten stellen inspirerende voorbeelden aan je voor	4	AGENCY Regenmaker: de musical	18	AGENCY Kledingindustrie aan een waslijn	33
AGENCY De generatiequiz: samen strijden tegen eenzaamheid	6	KEES KLOMP Het leven met hoop en hart	20	MODE Andrea Gurr	34
PLASTIC SOEP Maria Westerbos, de vrouw die plastic bestrijdt	8	VETERAAN Verbonden door missies	24	BOEKENTIPS Dit raden docenten aan	36
BIO WIJNBOUW HA HA HA je vader, ja mijn vader die is wijnboer	10	FILOSOFIE 'Om chaos onder controle te krijgen is zelfkennis nodig, samen denken en goed luisteren is het begin'	26	AMBER VAN DER SCHAAF 'Opvoeding maakt de mens eerlijk en oprecht'	40
WAT GEEFT JOU HOOP? Studenten en medewerkers van Windesheim over hoop	12	COLUMN Een belangrijk woord in deze samenleving	28	AGENCY GENERALE!	41
ANNEMIEKE HART "Liefde en verbinding maken dat ik het kan dragen"	14	BIODIVERSITEIT Dichtbij de bij	29	LHBTI 'Ik vond uit de kast komen supereng'	46
COLUMN Alles over hoop	17	STRIJDBAAR Overleven op wilskracht	30	STUDENTONDERNEMER Zes finalisten, allemaal winnaar	48
		GOEDE DOELEN Doneren mensen nog geld?	32	TWEEGESPREK De toekomst van de journalistiek	51
				INGE GRIMM 'Niet meer, maar beter'	54

VOORWOORD

Stel je voor: je leidt een actief en sportief leven en raakt door een noodlottige val in je eigen huis vanaf je schouders verlamd. Hoe zou jij reageren? Zou je somber worden en denken, voor mij hoeft het niet meer? Of optimistisch blijven, zoeken naar manieren om dat actieve leven voort te zetten, in welke vorm dan ook. Eerlijk gezegd denken wij dat bij ons de negatieve gedachten het zouden winnen. Windesheim docent Annemieke Hart viel in haar huis, raakte verlamd, maar straalt in het interview dat Famke met haar had vooral kracht en optimisme uit. Natuurlijk zijn er, zo zegt ze, ook k*tdagen, maar ze houdt moed en heeft hoop. Hoop op de toekomst. Daarom is Annemieke de 'cover girl' op dit Horizon magazine. Een tijdschrift met hoopvolle verhalen en toekomstperspectieven voor studenten (en docenten) door studenten.

Het idee voor dit tijdschrift ontstond tijdens een gastcollege van Kees Klomp. Hij is sinds afgelopen januari programmamanager Agency bij het economisch domein (BMR). "Er komt ontzettend veel op de jonge generatie af. Denk aan de gevolgen van klimaatverandering, het verlies van biodiversiteit. Daarom is het nodig om jongvolwassenen klaar te stomen voor een samenleving die ernstig gaat veranderen." Kees wil samen met studenten aan de slag: "Niet langer de oplossing proberen te onderzoeken en beschrijven, maar ook helpen maken." Goed plan! vonden wij als eerstejaars studenten journalistiek van de Werkplaats. We zijn in de pen geklommen en wat je in handen hebt is onze oogst van hoopvolle verhalen met dat toekomstperspectief. Veel leesplezier!

De Werkplaats

Kees Klomp over de noodzaak van agency, p. 19 ▶

CvB-voorzitter Inge Grimm: 'Niet meer, maar beter', p.54 ▶

Colofon

Eindredactie

Egbert Hermsen, Famke Schirm, Franka Nio Kuijpers, Mandy de Kleine, Marijn Joop, Rico de Grijs, Sem Taal.

Redactie

Marit Ketel, Eva van de Beld, Fabian Moors, Marije van de Vijver, Eline Weijs, Nicole Aldenkamp, Nora Stemerding, Joep Klomps, Simon Deppenbroek, Siebren Jansen, Anne Sofie Clay, Anke van der Meer, Jesse van der Mark, Sara Overmars, Jens Makelburg, Sharon de Graaf, Maud Renzenbrink, Daphne Stavast, Isa Veldman, Emma Albada.

D I S C L A I M E R
Dit tijdschrift is gemaakt door studenten van de opleiding Journalistiek van Hogeschool Windesheim. Ondanks constante zorg en aandacht kan deze opleiding niet instaan voor de volledigheid en juistheid van de inhoud. Mocht u feitelijke onjuistheden tegenkomen, dan stellen wij een reactie op prijs via journalistiek@windesheim.nl. Aan de inhoud kunnen geen rechten worden ontleend. Op deze productie rust auteursrecht en de auteursrechtelijk beschermde werken of andere informatie mogen niet openbaar gemaakt of verveelvoudigd worden zonder toestemming van de opleiding Journalistiek.

Teruggaan naar de natuur

MARIT KETEL

Op een houtje bijten. Tegenwoordig betekent dit dat je geen cent te makken hebt, vroeger had het een hele andere betekenis. "Nu neem je voor hoofdpijn een paracetamol. Voor de komst van de moderne medicijnen nam je een tak van een wilgenbast en ging je daarop kauwen. Dat zorgde er ook voor dat de hoofdpijn verdween." Diane Schubert, een fanatieke moestuinder uit Leusden, houdt zich veel bezig met medicinale planten. "Dat er nieuwe farmaceutische producten zijn, betekent niet dat men zich moet laten afschrikken door de klassieke vormen van geneeskunde."

Het bezig zijn met de natuur is zeker niet nieuw voor Diane. "Ik heb al jarenlang een moestuin. Daarnaast komt mijn vader uit een kwekerijfamilie, dus het bezig zijn met de natuur zit een beetje in mijn bloed." De kennis over de geneeskrachtige kant van planten kwam pas later, letterlijk, op haar pad: "Tijdens een wildplukwandeling kreeg ik dingen te horen over planten en hun medicinale krachten die ik helemaal niet wist. Het was allemaal zo logisch en simpel dat ik mijn doel ervan heb gemaakt om zoveel mogelijk zelfvoorzienend te zijn. Met mijn moestuin zorg ik ervoor dat mijn EHBO-kast is gevuld en dat ik brood op de plank heb liggen."

Naast het plezier dat ze uit de moestuin haalt, ervaart Diane steeds meer voldoening bij het delen van kennis. Zo heeft ze lesgegeven aan een vwo-klas en geeft ze interviews waarin ze vertelt over haar kennis van planten. "Het maakt mij niet uit of

Voor iemand anders iets betekenen dat maakt een mens toch mooi? Studenten uit de werkplaats laten mensen zie die hen inspireren.

de meerderheid van de mensen er niks van wil weten. Wanneer één iemand echte interesse toont en er iets van opsteekt, vind ik het al meer dan de moeite waard." Diane denkt dat iedereen de geneeskrachtige kant van planten zelf kan ontdekken. "Veel mensen denken vaak te ingewikkeld, het verbouwen en ontdekken van planten is namelijk best makkelijk. Begin eerst met één simpel project en zoek kennis op via websites en apps. Ik heb altijd geloofd dat je het meeste leert van een onderwerp door het gewoon te doen. Begin en je leert. het vanzelf!"

"Wij kunnen écht het verschil maken"

FABIAN MOORS

"Als docent kan je écht het verschil maken. De leerlingen komen binnen en hebben vaak amper school gehad. Na twee jaar zie je dat ze zich ontwikkelen. Ze lopen als een heel ander mens mijn klaslokaal uit."

Leerlingen uit zijn mentorklas lopen langs terwijl docent Freek Veenstra op het MBO in Amersfoort met passie vertelt over zijn werk. Zijn klas is onderdeel van de EVA, de opleiding Entree Voor Anderstaligen. "Kinderen van over de hele wereld verzamelen zich op één plek, mijn klaslokaal. Al die mensen met verschillende culturen komen samen in die klas om iets te leren. Het is leuk, maar soms ook wel lastig. Die cultuurverschillen zijn namelijk best heftig."

Bijna tien jaar geleden werd Freek gevraagd om bij te springen als docent rekenen. "Ik vond dat toen echt heel leuk om te doen. Binnen twee weken kwam de directie al naar mij toe met een contract. Daar moest ik toch even over nadenken. Ik had mijn hele leven in de techniek gewerkt en verder helemaal geen docentenachtergrond." Toch heeft Freek besloten om het contract aan te nemen.

Het gaat niet altijd van een leien dakje. Vooral in de eerste drie

maanden van het schooljaar is Freek, in tegenstelling tot andere docenten, niet bang om er fel op in te gaan. "In de eerste drie maanden mogen de meeste studenten mij niet echt, ik ben dan vooral heel streng. Uiteindelijk word ik iets milder, maar de basisregels moeten altijd eerst gelegd worden."

Het is de groei die de leerlingen doormaken waardoor Freek het vak als docent zo geweldig vindt. "Als er iets is waar ze hulp bij nodig hebben sta ik altijd voor leerlingen klaar, ook voor zaken buiten school. Natuurlijk ben ik trots op al mijn studenten, en soms weet een leerling het tot het HBO of VWO te schoppen. Die verhalen zorgen voor een grote glimlach op mijn gezicht."

Iets betekenen voor een ander

EVA VAN DE BELD

"Mijn hele leven zet ik mezelf al op de tweede plaats, wat ik belangrijk vind is wat mijn omgeving nodig heeft." Trees Brouwer is al haar hele leven bezig met het helpen van haar medemens. Zo zet ze zich al twaalf jaar in voor de Hulpdienst Hoevelaken. Deze organisatie biedt iedereen die dat in Hoevelaken nodig heeft, gratis hulp aan. Geen vraag is daarbij te groot. Van het boodschappen doen bij de dichtstbijzijnde kruidenier tot het gratis vervoeren van mensen die niet meer zo beweeglijk zijn als voorheen. "Het is het mooiste wat er is."

Als vrijwilliger is Trees er niet alleen om de klusjes op te knappen die mensen lichamelijk niet meer zelf kunnen doen. "Het gaat me niet alleen om de materiële connectie met mensen, het boodschappen doen of de ramen zemen. Als vrijwilligers worden we vaak ingezet voor gezelschap en bezoek. Dan gaan we een dagje naar een oudere toe die anders een week lang helemaal alleen is. Het is op dat moment meer dan alleen hulp, er wordt ook een emotionele connectie gemaakt."

Trees ziet dat het aantal vrijwilligers steeds meer aan het groeien is: "Een jaar geleden zaten we nog op zestig vrijwilligers, nu zetten zeventig mensen zich al in voor onze hulpdienst." Een groeiend aantal dat Trees als coördinator maar al te graag aanstuurt. "Ik zeg altijd dat het belangrijk is om iets voor een ander te betekenen. Niks doen is ook geen optie. Daarnaast is ieder mens heel blij met de hulp die hij of zij krijgt."

Op weg naar de juiste zorg

SIEBREN JANSEN

Gezondheid staat voor de meeste mensen bovenaan het lijstje van belangrijke dingen in het leven. In Nederland hebben we een goed zorgsysteem. Toch kan het pad naar de goede zorg soms erg lastig te vinden zijn. "Ik kan jou op dit moment niet één op één in het kort uitleggen met welke regelgeving ik te maken kreeg," vertelt Karin Jansen, die als beleidsadviseur van Carint Reggeland regelmatig met complexe regelgeving werd geconfronteerd. "Als mantelzorgers kan je ook in het oerwoud van deze regelgeving verstrikt raken." Daarom besloot ze met Patrick Jansen Verkeersbureaazorg op te richten. "Het moet dienen als een soort wegwijzer voor mantelzorgers."

Op de vraag waarom ze heeft besloten om Verkeersbureaazorg op te richten, weet ze niet welk voorbeeld ze erbij moet pakken. "Ik kom echt weleens hele schrijnende situaties tegen. Het raakt me altijd hoe mensen bekneld kunnen raken in de bureaucratie. Ze worden dan beperkt om hun leven te leiden, keuzes te maken." Uiteindelijk komt Karin met het verhaal van een jonge vrouw. Ze kon negen jaar lang niet werken omdat ze al haar tijd stak in zorgen voor een familielid. Haar hele leven stond die tijd stil.

"Het is ook niet dat ze ergens anders heen kunnen," vult Patrick aan. "Het kan namelijk zo zijn dat je je hele verhaal op tafel legt bij de gemeente of verzekeraar, maar alsnog een afwijzing krijgt omdat het dan niet binnen hun regelgeving past. Dat is het moment dat wij inspringen. Door de zorgaanvraag anders

te formuleren weten we het soms toch voor elkaar te krijgen om de wens van de mantelzorgers te verwezenlijken. We zijn namelijk geen zorgverlener maar een belangenbehartiger. We staan naast de mantelzorgers." Zo hebben ze de negen jaar lang werkloze vrouw kunnen helpen met haar aanvraag bij jeugdzorg. Hierdoor had ze tijd om een opleiding te gaan volgen. Inmiddels heeft ze een diploma gehaald en is ze weer aan het werk.

Waar het naartoe gaat met Verkeersbureaazorg is nog een beetje onduidelijk. Toch zullen Karin en Patrick niet snel stoppen. "We doen iets wat van onszelf is. Dat in combinatie met het helpen van mensen is onze drijfveer." Lachend vertelt Karin dat ze sowieso te weinig tijd hebben om echt over de toekomst na te kunnen denken. "Er zijn zoveel mantelzorgers die hulp nodig hebben en we willen ze allemaal een tweede kans bieden. Als je namelijk weet wat je mogelijkheden zijn kun je keuzes maken die bij je passen. Zo kan je weer grip krijgen op je eigen leven."

De generatiequiz: samen strijden tegen eenzaamheid

Het is een opvallend gezelschap dat zich op 25 juni heeft verzameld in de theaterzaal van woonzorgcentrum De Havezate in Zwolle. Opvallend omdat er precies evenveel oudere bewoners als jongere studenten in de zaal zitten. Zoveel jeugd over de vloer, dat zien ze hier niet zo vaak. Er wordt zometeen voor de tweede keer de generatiequiz gespeeld. Een quiz waarbij een oudere en een jongere samen een team vormen dat strijdt voor de winst.

Op het podium geeft communicatiestudente Iris Klompe, een van de bedenkers van deze quiz, het startschot. "Een hele goedemiddag allemaal! Zoals jullie weten staat vandaag de generatiequiz

op het programma," vertelt Iris enthousiast. "En jullie vragen je waarschijnlijk af: 'Wat is dit precies voor quiz en waarom organiseren jullie dit?' Julia en ik zijn op dit moment bezig met een maatschappelijk project. Tijdens dit project zetten wij ons in om sociaal contact tussen generaties te bevorderen. Dat is ook de reden dat jullie in een tweetal zijn ingedeeld." In de zaal zie je de oudere en jongere teamleden elkaar aankijken en wordt er hier en daar al voorzichtig gelachen. Het ijs is gebroken. "In deze quiz worden vragen gesteld voor jong en oud. Dat betekent dat jullie elkaar echt nodig gaan hebben! Samen met je buddy doorloop je de quiz en aan het einde sluiten we af met een gezellige muziekronde."

**"HET IS NIET ALLEEN DAT JULLIE
HIER KOMEN OM EENZAME
OUDEREN TE HELPEN. MAAR JE
WORDT ZELF OOK GEHOLPEN"**

Een paar dagen voor de generatiequiz praten we een verdieping hoger met studenten Iris Klompe en Julia Hoekzema en Nynke Herms, servicecoördinator bij De Havezate, over de generatiequiz. Herms is enorm enthousiast over dit initiatief: "Dit soort dingen, dat heeft zoveel impact op iemand. Ik zeg altijd, als iedereen nu gewoon naar elkaar omkijkt. Waarom zou je dat niet doen?" Voor Iris en Julia is de generatiequiz meer dan een spelletje. "Bij een quiz kun je ook gesprekken voeren. Daarom maken we een duo en koppelen we deelnemers aan elkaar. Ik denk dat dat juist heel leuk is, dat je echt met elkaar in gesprek gaat van nou, dit weet ik niet hoor; weet jij dit?"

De generatiequiz die Iris en Julia bedacht hebben, is voortgekomen uit een samenwerking met Kees Klomp. Klomp is sinds januari programmamanager Agency bij het domein BMR. Agency gaat over eigenaarschap: impact maken door een creatieve communicatiecampagne. Op de vraag waar zij als studenten communicatie mee aan de slag wilden gaan in het kader van Agency, wisten Iris en Julia al snel het antwoord: meer verbinding tussen de generaties.

“Ik zie heel vaak dat ouderen eenzaam zijn en behoefte hebben aan sociaal contact”, zegt Iris. “Ik werk in een supermarkt en regelmatig komt dezelfde klant drie keer op een dag langs voor een boodschap. Je hebt soms op een avond gewoon twee keer hetzelfde gesprek met iemand omdat ze simpelweg echt dat contact missen. Ik heb hier net ook gesproken met een bewoner die aangaf dat wanneer hij even goeiemorgen zegt op straat, hij vaak geen reactie terugkrijgt. Dit vindt hij erg moeilijk, omdat het dan net voelt alsof hij niet bestaat. Vanuit de oudere generatie is er behoefte aan contact en dat wordt niet altijd beantwoord door onze generatie. Dat is één van de redenen waarom wij dit hebben opgezet.”

“Er is eenzaamheid, vast en zeker ook onder de 250 bewoners van De Havezate”, zegt Nynke Herms, maar er rust wel een taboe op het openlijk erkennen van die eenzaamheid. “Organiseer je een bingo, dan komt iedereen. Maar organiseer jij een bingo voor eenzame ouderen, dan komt er niemand. Want ik ben misschien wel eenzaam maar ik ben niet zielig.”

Jongeren moeten volgens Iris en Julia misschien ook wel een drempeltje over wanneer het gaat om het contact leggen met ouderen. Juist het verschil in leeftijd en levenservaring kan volgens hen mooie gesprekken opleveren. “Ouderen die hebben toch wat meer beleefd, dus die kunnen een student misschien wel een tips geven of een beetje op de goede weg zetten,” denkt Julia. “Een student kan erg in de stress schieten bij de gedachte als ze toetsen niet halen of als ze niet worden aangenomen tijdens een sollicitatiegesprek. Een oudere kan hen daarin geruststellen en uitleggen dat zij ook hebben moeten solliciteren en dat je soms niet de uitgewezen kandidaat bent. Dit betekent niet het einde van de wereld en er komt wel weer wat nieuws op je pad.

Dat de studenten met de generatiequiz niet alleen iets komen brengen, maar er zelf ook iets aan hebben, ziet servicecoördinator Nynke Herms: “Het is niet alleen dat jullie hier komen om eenzame ouderen te helpen, maar je wordt zelf ook geholpen.” Na drie bloedstollende quizrondes en een luidkeels meegezou-

gen muziekronde is de generatiequiz in De Havezate dan toch echt ten einde gekomen. Iris neemt weer het woord. “Bij een quiz horen natuurlijk ook winnaars! Onze nummer één van vandaag was team WiHa, dat staat voor Windesheim en Havezate. Dit duo had de meeste vragen goed en mag als eerste een cadeaumannetje uitzoeken.” Het enige drietal vol dames eindigt op de tweede plek en ook zij mogen een cadeaumannetje uitzoeken. Er blijft nog één mandje staan en die is voor Nynke Herms. “Als bedankje voor de fijne samenwerking.”

Nadat Julia en Iris alle deelnemers hebben bedankt voor hun deel-

name, komt een van de bewoners naar voren en vraagt of hij ook nog even een iets mag zeggen: “Ik wil jullie graag bedanken voor de enorm leuke middag die ik heb gehad. Het was zo leuk om dit samen met een student te doen en nou sprak mijn teamgenoot ook nog is mijn moedertaal: Fries! Ik denk dat iedereen heeft gezien hoe leuk het is om deze twee generaties te verbinden en daar wil ik jullie nogmaals voor bedanken.”

Maria Westerbos, de vrouw die plastic bestrijdt: "Ik hoop dat we tot het besef komen dat dit niet langer zo kan"

NORA STEMERDING

"Het feit dat er wereldwijd gepraat wordt over een bindend plastic verdrag om de vervuiling te stoppen, geeft mij hoop." Maria Westerbos is de oprichter en directeur van de Plastic Soup Foundation. Met het nieuwe platform 'The Plastic Health Council' vraagt Westerbos, samen met prominente wetenschappers, aandacht voor plastic in het menselijk lichaam. Zij maakt zich naast de gevaren van microplastics voor het milieu, ook zorgen over de risico's voor onze eigen gezondheid. Westerbos neemt ons mee naar waar het allemaal mee begon: de plasticsoep in de oceanen.

BEELD: PLASTIC SOUP FOUNDATION

WAT WAS JE DROOM MET DE PLASTIC SOUP FOUNDATION?

"Met de Plastic Soup Foundation wilde ik het probleem bekendheid geven. Door met oplossingen en 'awareness' de aandacht van het publiek te krijgen. Plastic is een groot internationaal probleem, het is overal. Het plastic is er niet alleen in de zee, maar echt overal: in de grond, lucht, voedsel, afval en in de vorm van allerlei producten. Als de trend zich doorzet zal er in 2050 wereldwijd ongeveer twaalf miljard ton plastic op stortplaatsen liggen."

WAT HOOP JE TE BEREIKEN MET JOUW ORGANISATIE IN DE KOMENDE VIJF JAAR?

"Het bereiken van een verbod op plastic in cosmetica was een eerste stap. Het zorgt voor afspraken om plastic te verwijderen uit producten van Unilever en L'Oreal en andere grote merken. Daarna hebben we ons gericht op fastfashion, waar nu ook regelgeving in Europa voor komt. Maar de komende vijf jaar focussen we op de gezondheid en toekomst van onze kinderen en kleinkinderen. We hebben net een videoportret gemaakt over de Weense professor Lukas Kenner, die het bewijs heeft geleverd dat plastic kanker verergert en ook uitzaaiingen kan veroorzaken. Die video staat op ons YouTube kanaal."

HOE GAAT DE FOUNDATION ERAAN BIJDRAGEN DAT HET PLASTICGEBRUIK IN NEDERLAND NIET LANGER TOENEEMT?

"Door minder plastic te gebruiken kun je het heft in eigen handen nemen en ook individueel verschil maken. De industrie moet inzien dat als de medische en opruimkosten voor overheden groter zijn dan hun eigen winsten, zij aansprakelijk gesteld kunnen worden voor de schade. Je kunt het vergelijken met de tabaksindustrie. Het is een kwestie van gezond verstand om over de hele linie onze plastic consumptie te minderen."

WAAR ZIT DAN DE OPLOSSING VAN HET PROBLEEM?

"De oplossing zit hem in gewoon minder plastic kopen. Als je naar de supermarkt gaat, neem dan gewoon je eigen tas mee. Koop een houten afwasborstel in plaats van een plastic afwasborstel. Doe geen plastic bakje met eten in de magnetron. Hierdoor komen er namelijk chemische stoffen in je eten. Een ander voorbeeld: gebruik geen plastic theezakjes; deze laten een miljoen microplastics los in je hete water."

"TOEN IK HOORDE VAN HET PLASTIC SOEP PROBLEEM, WAS HET ALSOF IK GETROFFEN WERD DOOR DE BLIKSEM"

DAT ZIJN VOORAL PRAKTISCHE TIPS. MAAR WAT MOETEN MENSEN FUNDAMENTEEL VERANDEREN?

"Maak een plastic switch!" Tot nu toe vertelt Westerbos op een zakelijke en gecontroleerde manier haar verhaal, maar bij dit punt aangekomen gaat ze harder en haast dwingend praten. Het is duidelijk, dat het haar ook persoonlijk raakt. Ze refereert aan de recente campagne van Plastic Soup Foundation. 'Do the plastic switch'. "Met de app 'My little plastic footprint' kun je aan de slag om je plastic footprint te verkleinen. De app is vergelijkbaar met de 'Carbon footprint', oftewel de CO₂-uitstoot die een activiteit, product, persoon, bedrijf of land aan de atmosfeer toevoegt. Daarnaast is er een kinderboek gepubliceerd over de wereld over 100 jaar, een wereld zonder plastic. Hierin wordt teruggeblikt op 2022 en de hoeveelheid plastic die er toen was. Dit kinderboek is uitgegeven in Nederland, en verschijnt later dit jaar in Zuid-Korea. Ook hebben Saudi-Arabië en Libanon belangstelling getoond."

WAT ZIJN JE DRIJFVEREN ALS DIRECTEUR EN ACTIVIST?

“Mijn drijfveren als directeur zijn het informeren en activeren van mensen. Ik heb jarenlang als storyteller gewerkt met het amuseren en informeren van het publiek. Ik werkte voor de televisie en dit heeft later zeker mijn strategie beïnvloed. Ik kon wel doorgaan als journalist, maar ik wilde ook iets terug doen voor de wereld. Sinds de Foundation is opgericht heb ik mijn journalistieke skills ingezet. Doordat ik me focuste op de media, kon ik mijn boodschap bij het publiek krijgen. Toen ik hoorde van het plasticsoep probleem, was het alsof ik getroffen werd door de bliksem. Hier moest ik iets mee. Nu dertien jaar later heeft de Plastic Soup Foundation al veel bereikt om de productie van plastic aan regels te onderwerpen.”

WAT MAAKT JULLIE ANDERS DAN ANDERE ACTIVISTEN?

“ZO'N 40% VAN ALLE PLASTIC PRODUCTEN WORDT AL BINNEN 20 MINUTEN WEGGEGOOD ”

Wij proberen te denken vanuit de consument. Dus Beat the Microbead ging in eerste instantie over plastic in kindertandpasta. En dat vonden de vrouwen van Nederland niet leuk. Die kwamen in opstand. Bij fast fashion ging het over het feit dat slecht gemaakte synthetische kleding veel vezels loslaat die via de wasmachine in het water terecht komen. Maar ook in de lucht. Je ademt de vezels in en deze kunnen schade toebrengen aan je gezondheid. Onze verhalen en campagnes roepen emoties op die veel mensen delen.”

WAT IS DE GROOTSTE UITDAGING OP DIT MOMENT?

“De grootste uitdaging die we op dit moment hebben is de 500 miljard kilo plastic die er per jaar wordt geproduceerd. Dit is eigenlijk de grootste ‘olie-spill’ ter wereld, want plastic wordt immers gemaakt van aardolie. Van die 500 miljard kilo plastic is bijna 250 miljard kilo wegwerpplastic, dat we slechts een keer gebruiken. In totaal is er sinds de jaren vijftig tot 2017 naar schatting 9,2 miljard ton plastic geproduceerd. Daarvan is iets meer dan een kwart nog in gebruik en is slechts 600 miljoen ton gerecycled. Zo'n 40% van alle plastic producten wordt al binnen 20 minuten weggegooid. Stel je voor dat je zoveel liter olie weggooit!”

HOE IS HET OM DE DIRECTEUR VAN DE PLASTIC SOUP FOUNDATION TE ZIJN?

“Ik heb de organisatie zelf opgericht, dus dat is natuurlijk heel leuk. Het is heel eervol werk om met een hecht team en veel internationale collega's te werken. Ik heb mijn ding kunnen doen, de afgelopen jaren. Straks ga ik wel minder werken, dan zal ik meer op de achtergrond aanwezig zijn als strateeg. Ik moet de organisatie op een gegeven moment wel gaan overdragen.”

WAT WIL JE MEEGEVEN AAN DE JONGE GENERATIE?

“Mijn advies is: laat je als consument niet gek maken, koop gewoon geen plastic als het niet nodig is. Leef zoveel mogelijk plastic vrij en zorg dat je kinderen en kleinkinderen in een plasticvrije wereld kunnen opgroeien. Er zijn ook steeds meer alternatieven voor plastic. Kijk het beest in de bek. Koop als je naar de supermarkt gaat, geen in plastic verpakte groenten. Je kunt als persoon echt verschil maken.”

MARIA WESTERBOS

BEELD: UNMASKED PHOTOGRAPHY

Wat maakt jou jou?

“Wat mij mij maakt is een combinatie van nature (genen) en nurture (opvoeding) in combinatie met wat je allemaal meemaakt in je leven en de keuzes die je daarom maakt.”

HA HA HA je vader, ja mijn vader die is wijnboer

SARA OVERMARS

Een klaslokaal met stoelen die nu tot mijn middel zouden komen. De juf snijdt het onderwerp 'later' aan en vraagt ons wat onze ouders doen. Nooit had ik me gerealiseerd dat het beroep van mijn vader bijzonder was. Ik kreeg de beurt en vertelde vrolijk: "Mijn vader is wijnboer, hij laat druiven groeien en maakt van het druivensap dan wijn." De kinderen om me heen keken me met open monden aan en ik keek vragend terug. Voor mij was het normaal om in de zomer door de groene velden te rennen en vertoppertje te spelen achter de torenhoge planten. Verder wist ik op dat moment ook niet precies wat er allemaal nog meer gebeurde in de wijngaard, want ik was te jong om dat te begrijpen. Het zou jaren duren voordat ik me realiseerde dat de wijngaard meer was dan alleen een paar druifjes.

De wijngaard van mijn ouders is biologisch, dat houdt onder andere in dat er geen gebruik wordt gemaakt van chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmest. We stimuleren de natuurlijke processen in de druivenplanten zelf, maar ook in de bodem eronder. Hiermee zorgen we voor een beter natuurlijk evenwicht en een gezonde toekomstbestendige plant. Deze manier van landbouw wordt ook wel biodynamische landbouw genoemd. Het is erop gericht zoveel mogelijk de natuur zijn gang te laten gaan en op die manier een mooi en natuurlijk product te maken.

Als klein meisje vond ik het al geweldig om, samen met mijn zusje, te helpen in de wijngaard. We mochten dan achter op de trekker zitten en meerijden over het land om alle kratjes vol druiven op te stapelen en weg te brengen. Vervolgens gooiden we de kratjes leeg in de machine die de druiven plet en er sap van maakt. Later konden we zelf ook helpen met het plukken van de druiven. Samen met mijn ouders en een aantal vrijwilligers haalden we dan in een paar dagen alle druiven van de planten. Daarna begon mijn vader met het verwerken van de druiven in acht verschillende soorten wijn. In de wijngaard staan naast de druiven veel andere bomen en planten. Van de appel-, peren- en notenbomen en aardbeien, frambozen en bramen maken we verschillen soorten sappen en jam.

Het meerijden achter op de trekker kwam ten einde toen mijn vader besloot de machine niet meer te gebruiken. Zo wilde hij de natuur nog meer haar eigen gang laten gaan. Er kwam hierdoor meer diversiteit in de samenstelling van gras en kruiden. Wat goed is voor het leven en de structuur van de bodem. Voordat mijn vader stopte met het maaien stond het land na een hevige regenbui meerdere dagen blank. Nu loopt het water binnen een dag weg. Hieraan kun je duidelijk zien dat de bodem een stuk gezonder is geworden. Ander werk, zoals snoeien en oogsten, gebeurde altijd al met de hand. Zo zorgt hij ervoor dat de planten niet kapot gaan, wat beter is voor de druiven.

Het was ook rond die tijd dat mijn vader voor het eerst ging testen met het spontaan fermenteren van het druivensap. Dat houdt in dat de suikers uit het sap spontaan gaan vergisten en worden omgezet in alcohol zonder dat er extra gist toegevoegd hoeft te worden. Dat is mogelijk door het microleven dat van nature aan-

SARA EN MARIJN OVERMARS

BEELD: HUIB OVERMARS

wezig is op de druiven. Als er bestrijdingsmiddelen worden gespoten op de druiven worden alle bacteriën en schimmels gedood. Dit heeft als gevolg dat ook de goede bacteriën, schimmels en gisten verdwijnen. Omdat wij geen bestrijdingsmiddelen gebruiken blijven zowel de goede als de slechte bacteriën en schimmels in leven. Dit zorgt ervoor dat het natuurlijk evenwicht intact blijft. In onze wijngaard wordt helemaal niet gespoten en de experimenten met spontane vergisting waren een succes. Hierdoor laten we sinds dat jaar alles spontaan vergisten. De wijn is nu niet zomaar een biologische wijn maar een echte natuurwijn.

Niet alleen de wijngaard was biologisch bij ons thuis, ook dingen als groente en fruit werden altijd biologisch gekocht. We gingen naar de biologische bakker een paar dorpen verderop en haalden ons vlees bij een biologische boer uit de buurt. Ik vroeg wel eens aan mijn ouders: "Waarom eten wij altijd biologische dingen?" Mijn ouders vertelden mij dan dat de manier waarop die producten werden gemaakt, eerlijker was voor de natuur. Op die manier heb ik van jongs af aan geleerd dat alles wat je koopt een verschil kan maken. Het is belangrijk dat we goed eten, voor zowel onszelf als voor de wereld om ons heen. Niet alleen met eten maar ook met bijvoorbeeld kleding kan je het verschil maken. Je kan op vakantie gaan met de trein in plaats van het vliegtuig, of voor een flesje biologische wijn kiezen.

BEELD: PIETER VAN DEN BOOGERT

WAT GEEFT JOU HOOP?

ADALET, SCHOONMAAK

Door zelf aan goede dingen te denken blijf je vrolijk en positief, altijd. Ik word vrolijk van mijn bezigheden, tuinieren, boeken lezen, films bestuderen. Ja, ik ben altijd gelukkig. Vooral door mijn werk, thuis, kinderen en kleinkinderen. Ik heb twee kinderen en vier kleinkinderen. Hoop is voor mij vooral een goede gezondheid. Voor mij, mijn kinderen, familie, voor iedereen.

EVERT, STUDENT

WERKTUIGBOUWKUNDE

Ik heb nog nooit geen hoop gehad, dus het is lastig te beschrijven wat hoop voor mij betekent. Ik heb nog niet hoeven ervaren wat geen hoop hebben is. Ga uit van het minste en hoop op het beste.

ESTHER, STUDENT COMMUNICATIE

Het is lastig om een positieve toekomst te zien. Ik steek eigenlijk een beetje mijn kop in het zand, maar ik probeer er niet teveel over na te denken. Ik denk dat men wel gaat inzien dat er wat moet veranderen. Maar mensen moeten elkaar wel het voordeel van de twijfel gunnen. Hoop is een manier van leven. Zonder hoop wordt het leven een stuk negatiever. Dus ik zeg: doe je best, er is een toekomst en die moet je zelf gaan inkleuren.

ANNIE EN DINIE, KANTINE EN SCHOONMAAK

Annie: De hoop dat er wel weer vrede komt. Vooral in Rusland en Oekraïne. Dat vind ik wel heel erg dichtbij.

Dinie: Ik hoop ook dat dat een keer echt afgelopen is. Ja. En dat die man eens goed na gaat denken.

Annie: En in het dagelijks leven, wat maakt mij dan vrolijk? Nou, mijn werk en mijn kinderen, mijn kleinkinderen. Dat vind ik het belangrijkste.

Dinie: Voor mij hetzelfde. Dat mijn kinderen gelukkig zijn. Dat vooral.

Annie: Die hebben het hartstikke goed en dat vind ik ook prettig, fijn voor hen.

Dinie: En als het zonnetje schijnt, dan ben ik ook weer blij. Dat is logisch.

Annie: Ik ben net bezig met het kopen van een caravan. Lekker vakantie. Volgend jaar ga ik met pensioen en dan ben ik met de caravan weg.

Dinie: En als ik één ding mocht veranderen op deze wereld, dan is dat denk ik toch de wens om elkaar te respecteren en lief te zijn voor elkaar.

RIA, KANTINE

Hoop, dat betekent voor mij veel. Heel belangrijk is dat je een gezond leven hebt. Je hoopt ook altijd dat je familieleden een gezond leven hebben en vooral de jeugd. Dat de jeugd verder kan, dat is ook heel belangrijk. Als ik één ding zou mogen veranderen op de wereld? Oorlog, geweld, weg ermee. En mijn Levensmotto? Leef met de dag. Dat is heel belangrijk. Ik ken veel mensen die ziek zijn geweest en die nu ook niet meer leven, maar die leefden met de dag. Zo krachtig, terwijl ze zo ziek waren. Dat is mijn levensmotto: leef met aandacht, dat is het allerbelangrijkste.

SIMON, STUDENT JOURNALISTIEK

Het allerlaatste wat je in deze tijd moet doen is bij de pakken neerzitten, als je nu je hoop verliest door de klimaatproblemen of door de gevoerde oorlogen dan geef je op. Ik probeer altijd te streven naar een goed eind, maar de problemen zijn zoveel groter dan ikzelf. Ik kan eigenlijk alleen maar mijn eigen kleine steentje bijdragen en hopen dat andere mensen zo coulant zijn om dat ook te doen. Hoop is een gevoel waar je je aan vast kan klampen als al je andere rationele denken niet werkt. Het is een laatste reddingsboei, eerste denk je na, daarna ga je pas hopen.

“Sta stil bij de moeilijke momenten, maar koester ook waar je dankbaar voor bent”

“Liefde en verbinding maken dat ik het kan dragen”

FAMKE SCHIRM

19 januari 2024. Het is een koude winternacht en Annemieke Hart kan niet slapen. Ze heeft griep en is flink aan het hoesten. In een poging haar hoest te verlichten, neemt ze een slok hoestdrank. Haar maag keert zich om. Kotsmisselijk van het drankje haast Annemieke zich richting het toilet, maar op de overloop gaat het mis. Ze valt flauw en komt met haar hoofd tegen de deurpost aan.

Annemieke wordt pas weer wakker als ze in de armen van haar man ligt. Gelijk merkt ze dat er iets flink mis is: “Zijn armen lagen op mijn buik en benen, maar ik voelde ze niet.”

“ZIJN ARMEN LAGEN OP MIJN BUIK EN BENEN, MAAR IK VOELDE ZE NIET”

Sportief, creatief en altijd in voor nieuwe ervaringen. Drie dagen voor het ongeluk staat Annemieke nog met haar vriendinnen in de Oostenrijkse bergen: “Daar is het spannend of je aan het einde van de piste komt, maar je verwacht natuurlijk nooit dat zo’n ongeluk in je eigen huis gebeurt.”

Al snel wordt het duidelijk dat het om een hoge dwarslaesie gaat. Het is erg spannend of Annemieke ooit nog zelfstandig zal kunnen ademen of het überhaupt zal overleven. Toch blijft ze vertrouwen hebben: “Ik weet niet wat het was, maar ik had de eerste paar weken echt zo’n ongelooflijke power. Ik wist dat iedereen zich heel erg zorgen maakte. Dus toen ik tijdens de periode dat ik aan de beademing lag een computer kreeg die ik met mijn ogen kon besturen, was het eerste wat ik schreef: ‘Ik heb vertrouwen in de toekomst.’ Dat had ik ook.”

WAAR KWAM DAT VERTROUWEN VANDAAN?

“Echt door de universele liefde en verbinding die ik heb gevoeld. De hele kamer van de intensive care lag vol met kaarten, ik heb zoveel lieve appjes gehad, echt iedereen leefde mee. Ik was in september begonnen met de opleiding spiritualiteit en zingeving en daar had ik net een module gehad over dat alles met elkaar verbonden is. Nu merkte ik aan den lijve dat alles en iedereen met elkaar verbonden is en hoeveel kracht dat geeft. Dat maakte dat ik het ook echt kon dragen.”

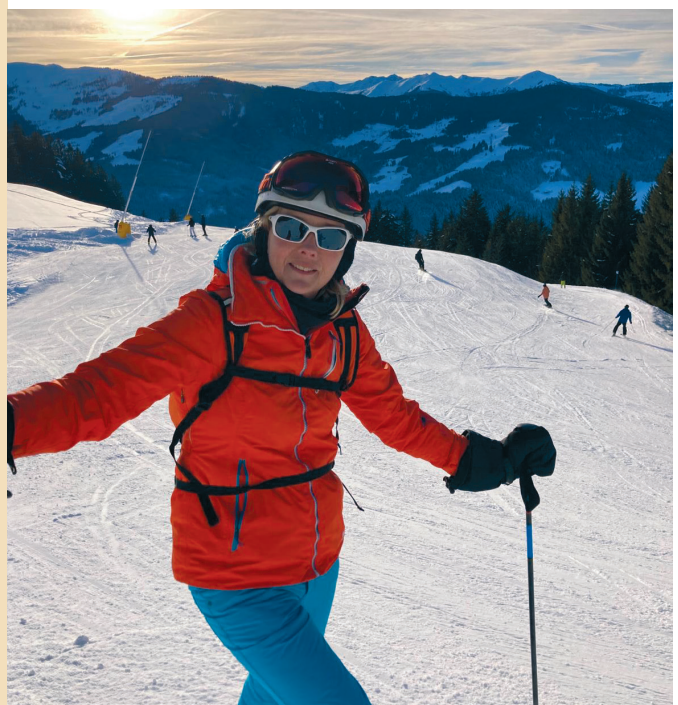
LIEFDE EN VERBINDING

Voor het ongeluk houdt Annemieke zich ook al veel bezig met liefde en verbinding. Bij haar werk bij het Studie Support Centrum van Windesheim denkt ze vaak na over het mentaal welzijn van jongeren. “Ik merk heel erg dat we in de maatschappij zo erg bezig zijn met maakbaarheid en dat alles maar goed en leuk moet zijn. We leren helemaal niet dat er ook pijn bij hoort. Iedereen wil weg van de pijn, maar dat is niet het leven. Het gaat om liefde en om verbinding. Je kan zoveel steun hebben aan elkaar.”

Wanneer Mette, de dochter van Annemieke, een kus op haar moeders wang geeft, schieten de tranen in Annemiekes ogen: “Ik ben zo trots op hoe mijn man en kinderen hier allemaal mee omgaan en hoeveel steun en liefde ze mij geven.”

DE BETEKENIS IN HET LEVEN

Tijdens haar nieuwe opleiding leert Annemieke al hoe belangrijk het is betekenis in het leven te vinden. Als ze op een nacht wakker wordt op de intensive care, ondervindt zij die betekenis. Ze beseft dat wat ze altijd zo belangrijk vond, nu volop kan doen, namelijk nieuwe ervaringen opdoen: “Ik bedacht dat mijn betekenis van het leven naast liefde en verbinding ook zit in groei, ontwikkeling en leren. Nu ik verlamd ben is alles een nieuwe ervaring en moet ik heel veel nieuwe dingen leren. Deze gedachte geeft mij veel kracht als ik het moeilijk heb.”

ANNEMIEKE OP DE PISTE

BEELD: ANNEMIEKE HART

NIET ALTIJD MAKKELIJK

Wanneer Annemieke vanuit het ziekenhuis wordt overgebracht naar een revalidatiecentrum, dringt de werkelijkheid in alle hardheid tot haar door. Tot dan is ze gedragen door alle adrenaline, liefde en kracht: "Sinds ik in de Hoogstraat ben, ben ik dat een beetje kwijtgeraakt. Je krijgt wat meer een soort realisatie, omdat je dingen gaat doen die bij het normale leven horen. Alles is erg confronterend en moeilijk", vertelt Annemieke zittend in haar elektrische rolstoel in haar tuin. Het zonlicht schijnt op kleurige mozaïekbeeldjes die aan de schutting hangen: "Je wilt natuurlijk naar huis, maar thuis zijn is ook erg confronterend. Ik maakte bijvoorbeeld graag mozaïekbeeldjes, maar dat kan ik nu niet meer."

Annemieke benadrukt hoe moeilijk ze het vindt dat ze veel dingen niet meer zelf kan doen: "Wat ik echt een van de deprimerende dingen vind, is dat ik mij zo opgesloten voel in mijn lichaam. Ik ben zo ontzettend afhankelijk van alles en iedereen. Ik kan bijvoorbeeld niet even wat te eten pakken voor mijzelf. Dat is echt verschrikkelijk."

Wanneer ik Annemieke vraag wat ze het meeste mist, schieten de tranen in haar ogen: "Dat ik mijn kinderen en man geen knuffel meer kan geven, dat vind ik echt verschrikkelijk." Haar blik valt op haar dochter, die op dat moment in deuropening van de tuin mee staat te luisteren. Met een zachte en troostende blik kijken ze elkaar aan, de liefde en verbinding tussen hen is voelbaar. Mette komt dichterbij en geeft haar een knuffel. Snel verschijnt er een zachte glimlach door de tranen heen: "Maar, wat wel bijzonder is, is dat ik hen vroeger altijd knuffelde, en nu knuffelen zij mij. Dat is gewoon fantastisch." Een voorzichtige glimlach glijdt over haar gezicht terwijl ze mij recht aankijkt.

WAT HELPT JOU OM VERDER TE BLIJVEN GAAN?

"Ik heb een hele mooie podcast geluisterd, die ging over rouw en verlies. Ze vertelden daar dat rouwen eigenlijk gewoon leren is. Iedereen heeft een soort Google Maps in zijn hoofd. Wat is je pad in het leven? Welke wegen moet je bewandelen? Welke doelen heb je in het leven en hoe kom je daar? Als je rouwt of iets verliest kun je eigenlijk de hele kaart weggooiën en moet je een volledig nieuwe update maken. De enige manier hoe je dat doet, is door ervaringen op te doen. Als je pad doodloopt, moet je dus een ander pad volgen. Die metafoor helpt mij heel erg om dingen aan te blijven gaan en te blijven proberen, omdat ik dan denk, oké, het is niet leuk of ik loop ergens tegenaan, maar dat heb ik nodig om te weten welke kant ik wel op moet. Dat betekent natuurlijk niet dat ik niet verdrietig ben over de situatie, maar het helpt me wel om te weten of iets mijn weg is."

CROWDFUNDING

Met het idee een nieuwe fase van hun leven in te gaan, verhuisden Annemieke en haar man Maarten een aantal maanden voor het ongeluk naar het bruisende Zwolle: "We wilden samen genieten van de vele culturele en sociale mogelijkheden die deze stad biedt", vertelt ze. De zon schijnt fel op de donkerblauwe kozijnen van het nieuwe huis. Het ligt in een rustige buurt in het zuiden van Zwolle. Een fijne plek om met zijn tweeën een nieuw hoofdstuk in te gaan.

ANNEMIEKE NA HET ONGELUK

BEELD:ANNEMIEKE HART

**"DAT IK MIJN KINDEREN EN
MAN GEEN KNUFFEL MEER KAN
GEVEN, DAT VIND IK ECHT VER-
SCHRIKKELIJK"**

Maar ondanks de mooie vooruitzichten, blijkt het dagelijkse leven in hun nieuwe huis enkele onverwachte uitdagingen met zich mee te brengen: "Ik kan niet zoveel thuis, omdat het best wel krap is met de rolstoel. Dat maakt alles ook best lastig. Je bent wel thuis, maar je zit daar stil en dan denk je: wat nu?" Naar binnen kijkend begrijp ik wat Annemieke bedoelt. Hoewel het huis er gezellig en warm uitziet, zie ik dat er met een grote rolstoel weinig beweegruimte overblijft. "We zijn kleiner gaan wonen, omdat we dachten: we zijn toch nog maar met zijn tweetjes. Beide kinderen wonen

ANNEMIEKE EN HAAR MAN MAARTEN

BEELD:ANNEMIEKE HART

INTERVIEW

inmiddels op zichzelf, maar destijds wist ik natuurlijk nog niet dat ik de ruimte met deze rolstoel juist nodig heb.”

Om haar beweegruimte te kunnen vergroten, wil Annemieke graag een uitbouw aan haar huis toevoegen: “Ik wil alles uit mijn leven kunnen halen, eropuit gaan, ervaringen op kunnen doen en niet alleen maar stilzitten in mijn huis. Ik krijg alleen niet alle aanpassingen die ik hiervoor nodig heb vergoed”, vertelt ze. Om als nog aan het benodigde geld te komen, is Annemieke een crowdfunding gestart.

“Heb je de blauwe bus gezien voor het huis? Die hebben wij vorige week opgehaald”, vertelt ze enthousiast terwijl ze vanuit de tuin door het huis naar de bus kijkt. “Door deze bus kunnen wij met het gezin er op uit. We zijn bijvoorbeeld al lekker naar het bos gegaan met zijn allen. Ik ben zo blij dat dit door de steun van de crowdfunding mogelijk is. Ik ben nu niet meer beperkt in het thuiszitten. Dat is gewoon geweldig.”

HET HOEFT NIET ALLEMAAL ZO POSITIEF

“Wat ik merk, is dat veel mensen denken dat je in een moeilijke tijd altijd maar positief moet zijn. Daar ben ik het helemaal niet mee eens”, zegt Annemieke stellig. Tijdens haar doordeeweekse dagen in het revalidatiecentrum, merkt ze op dat veel lotgenoten het idee hebben dat een optimistische mindset van belang is: “Toen een meisje vertelde dat je nooit verder komt zonder een goede mindset, werd ik gewoon boos. Als mijn zenuwen niet terugkomen, dan kan ik zo’n goede mindset hebben, maar dan kom ik niet verder. Dan klinkt het alsof je niet verder komt, omdat je een slechte mindset hebt. Dat is gewoon niet waar. Soms heb je gewoon vette pech. Durf eerlijk naar jezelf te zijn.”

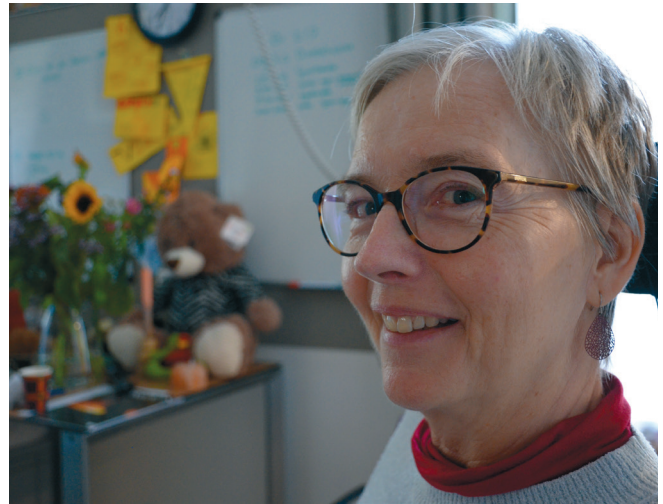
In haar werk bij het Studie Support Centrum zag Annemieke ook dat studenten moeite hebben eerlijk te zijn naar hun gevoel: “Ik merk dat veel studenten bang zijn voor emoties en tranen. Dat als ze het moeilijk hebben ze vaak in hun eentje strijden.”

WAT ZOU JE TEGEN DEZE STUDENTEN WILLEN ZEGGEN?

“Wees eerlijk naar jezelf en je gevoel. Durf jezelf en anderen te laten raken. Er is niks mooiers dan emoties en tranen. Natuurlijk kan je je dan soms even intens verdrietig voelen en dat is niet per se leuk, maar als je dat samen deelt, is het zoveel draaglijker. Dan voel je je zo van hart tot hart met elkaar verbonden. Dat is

BEELD: ANNEMIEKE HART

BEELD: EGBERT HERMSEN

gewoon een prachtig iets. Sta stil bij de moeilijke momenten, maar koester ook waar je dankbaar voor bent. In de maatschappij zijn we zo gewend dat alles beter, mooier en sneller moet, maar ik denk, nee. Sta stil. Sta stil bij wat je meemaakt, wat je voelt, wat je denkt. Kijk eens om je heen wat er is. Wat er is, is al zo mooi. Ik denk dat mensen dat vaak vergeten.”

Als ik afscheid van Annemieke neem, laat Maarten mij uit. “Ik kan je zelf helaas niet uitlaten”, vertelt ze mij terwijl ik opsta van de tuinbank. Ze zit tegenover mij in haar rolstoel. We glimlachen naar elkaar terwijl ik haar bedank voor het fijne gesprek. Wanneer ik weer op mijn fiets stap en wegfiets schiet even door me heen dat dit tot een paar maanden geleden ook voor Annemieke gewoon was. Een ding weet ik zeker, zeg ik tegen mezelf: De kracht en levenslessen die ik uit dit gesprek heb gehaald, zal ik niet snel vergeten.

EEN WEEK LATER

Een week na het interview appt Annemieke mij: “Hoi Famke, ik heb je stuk gelezen en voor het grootste gedeelte vind ik dat je het echt heel mooi hebt beschreven. Ik zou het wel mooi vinden als er wat meer aandacht komt voor de moeilijke kant van deze situatie. Dat ik het echt even niet meer weet en alleen maar frustratie en verdriet voel. En onmacht. En dat deze emoties er ook mogen zijn.” Wanneer ik haar bel legt ze uit dat ze een goede dag had toen ik haar interviewde. Nu, een week later, ligt ze in het ziekenhuis met doorligwonden en voelt ze zich “simpelweg kut”. “Er zijn ook veel momenten, zoals deze, waar het mij soms even niet lukt zoiets moois uit zoiets moeilijks te halen hoor. Ik heb ook vaak dat ik het echt even niet meer weet en alleen maar frustratie, machteloosheid en verdriet voel”, vertelt ze eerlijk terwijl ze mij videobelt vanuit haar bed. Het verbaast me niet, want zoveel optimisme en veerkracht tonen, dat is haast bovenmenselijk. Toch, wat blijft hangen is Annemiekes wil om door te blijven gaan. Of zoals ze het zelf zo mooi zei: “Het is zo makkelijk om te zeggen dat alles kut is en zo blijft, en ik heb ook best vaak periodes waarin ik dat alleen maar kan denken hoor, maar dan kom je nooit verder.”

WIL JIJ ANNEMIEKE HELPEN ALLES UIT
HET LEVEN TE HALEN? SCAN DE QR CODE:

Alles over hoop

JENS MAKELBURG

Het ding met jong zijn is dat je elke kant op kan die je maar wil. Volg je je jeugdroom, laat je alles op je afkomen of gooi je alles overhoop? Wanneer ik hier op Windesheim de gebouwen doorloop en mijn medestudenten druk bezig zie weet ik dat ik niet enige ben die voor deze keuzes staat. Dat is hoopgevend puntje nummer één, dat je niet alleen bent, dat de keuzes die je hier als adolescent moet maken door duizenden voor jou al zijn gemaakt en gemaakt zullen worden nadat jij hier weg bent om je dromen te gaan volgen.

Als je hier op de campus een moment neemt om eens te kijken naar de mensen om je heen zul je zien dat we hier met duizenden verschillende looks, overtuigingen en ideeën in harmonie zijn. Je zult zien dat je de ruimte hebt om jezelf te ontplooiën als jezelf. Je zult zien dat je niks van jezelf hoeft te verbergen of je hoeft te schamen voor hoe je kiest te leven. Het geeft mij hoop dat mensen zich hier kunnen ontwikkelen als zichzelf en dat daar geen consensus voor nodig is.

Het geeft mij hoop om hier in een klas te zitten met zoveel leerlingen en hun respectievelijke interesses en dromen. Als oudere leerling geeft het me hoop om te zien hoe sommige leerlingen vers van de middelbare school komen, vastberaden en daadkrach-

tig met een duidelijk beeld van wie ze willen zijn. Naast het feit dat dit hoopgevend is maakt het me ook een beetje jaloers.

Tijd stopt nooit met tikken dus laten wij ook niet stoppen. In de tijd dat ik tussen studies zat wachtte ik tot de klok het einde van de werkdag aangaf en voor de rest ging het allemaal aan me voorbij. Wat mij weer hoop gaf is dat ik hier op Windesheim niet meer op de klok lette, hier was het werk wat ik deed waardevol voor mij, het had een bedoeling voor mij en gaf me mening. "Tijd" en ik hebben onze relatie zeker verbeterd. Had ik geen hoop gehad en had ik geen keuze gemaakt weer te gaan studeren zou ik het klokje nog steeds afwachten. Het is nooit te laat om te kiezen voor iets wat je gelukkig zal maken, je kan altijd je route aanpassen. Verlies alleen geen hoop.

Als journalist heb ik geleerd dat de staat van onze wereld vaak veel te wensen overlaat. Het nieuws staat niet vol met alleen maar positieve berichten, tegenwoordig juist het tegenovergestelde. Er zijn altijd wel lichtpuntjes te vinden, zelfs in de meest duistere omstandigheden. Wat mij opvalt aan deze lichtpuntjes is dat ze vaak uit dezelfde hoek komen, ongeacht de situatie. Wanneer tragedie ons raakt en wanneer er geen uitweg lijkt te zijn, zullen er altijd twee dingen zijn waar we op kunnen rekenen; onze humaniteit en onze hoop.

Nieuwe perspectieven

"Veel studenten ervaren sudiestress, maar het blijkt een onderwerp te zijn dat heel moeilijk bespreekbaar is," zegt Przemyslaw Woloszun. Samen met mede communicatiestudenten Nynke Wegerif en Alice Uneken heeft hij in de C-kantine een stand ingericht om aandacht te vragen voor dit onderwerp. Voorbijgangers kunnen op een canvas een spontane kreet of gedachte schrijven die te maken heeft met stress en het welzijn van studenten. Ook liggen er 'praatkaartjes' met vragen om een gesprek over dit blijkbaar beladen onderwerp op gang te brengen. Het is een van de acties die voortgekomen is uit de samenwerking van communicatie studenten en de Agency-missie van Kees Klomp.

"Ik vind het persoonlijk belangrijk om hier aandacht aan te besteden," zegt Przemyslaw. "Ik heb zelf ook wat mindere periodes gehad en merkte ook dat mijn vrienden soms even niet meer wisten waar ze aan toe waren. Je hebt dan letterlijk een duwtje in de rug nodig. Ik zeg: laten we dat samen doen en mensen die het nodig hebben nieuwe perspectieven bieden."

Volgens Nynke heeft het echt zin om campagnes als deze te voeren: "Bespreekbaar maken helpt echt. Studenten zeggen tegen ons dat ze weten dat er bij Windesheim hulp is, maar ook dat ze vaak niet goed weten waar ze moeten aankloppen. Ons advies aan de opleidingen is om nog meer aandacht hieraan te besteden in SB lessen. Daarbij zou de aandacht vooral gericht moeten zijn op eerstejaars en vierdejaars, de studenten die net binnen zijn en de studenten die moeten afstuderen blijken de meeste stress te ervaren!"

Het Student Support Centrum (SSC) is er voor jou. Je kunt bij ons terecht voor gratis en laagdrempelige hulp. Als je bijvoorbeeld veel piekert, twijfelt over je studie, studievertraging dreigt op te lopen, financiële problemen hebt of taalhulp kunt gebruiken. Of als je tegen andere uitdagingen aanloopt. Natuurlijk is alles wat je deelt 100% vertrouwelijk.

DE REGEN MAAKER

OVERNACHT VERHALEN, VOOR DE VERANDERING
WIM POSTCAST.NL

(VOOR)LEESTIJD 17 MINUTEN

POST
CAST

No 0000007

EEN HOOPVOL
TOEKOMSTVERHAAL
KEES KLOMP & CO

LEES VOOR
GEEF DOOR!

Het leven met hoop en hart

SEM TAAL

Een storm, zoals je die alleen nog maar in de Lage Landen aantreft, woedde op een nacht over een bos. Felle bliksemschichten sloegen lukraak om zich heen. Eén daarvan raakte diep in het woud een prachtige oude eik. De boom stamde nog uit de vorige eeuw en had al die jaren het bos beschermd. Het vatte vlam, zoals alleen oud droog hout dat kan. Het vuur slokte de bomen rondom de oude eik in razendsnel tempo op. Eén voor één moesten ze zich overgeven aan de hitte van de vlammen.

We zijn een verlaten overlegruimte ingelopen. Om de simpele reden dat er hier plek was. Binnen hebben we direct spijt. Het is hier echt te warm. Nadat de lichten zijn aangeschoten en het raam op een kier gezet, is het iets beter te verdragen. De kamer zelf is simpel, een ronde vergadertafel met daaromheen acht stoelen. Witte muren zorgen voor een eentonig beeld. Het raam biedt een overzichtelijk uitzicht over de campus. Studenten lopen af en aan, de één op weg naar huis om even uit te rusten, de ander juist klaar om het hoofd te vullen met kennis. Het is een mooie lentedag in mei. De op drie na warmste mei ooit. Kees Klomp, licht grijze joggingsbroek en donkerblauwe polo, gaat zitten en begint direct te vertellen. Het duurt niet lang voordat we bij hét onderwerp zijn: klimaatverandering. "Er werd een soort activisme bij me aangeboord."

"Toen mijn zoon (Finn) geboren werd, realiseerde ik me eigenlijk dat alles wat wij horen en lezen over klimaatverandering voor hem helemaal geen abstracte zaken zijn. Het was een baby die ik in mijn armen had, een heel kwetsbaar wezentje. Maar hij gaat de klimaatverandering meemaken, doorleven. Het zijn geen abstracte feiten meer, het gaat dit kind zijn leven beïnvloeden. Van mijn opa heb ik altijd het mensactivisme meegekregen, maar toen mijn zoon een aantal jaar geleden werd geboren, kwam milieuactivist erbij."

"MIJN OPA EN IK HADDEN EEN SOORT KLIK"

Zijn zoon schudde de milieuactivist in hem wakker. De havenarbeider Cornelis van der Linden, zijn opa, zorgde voor de betrokkenheid bij de maatschappij. "Al van jongs af aan heb ik van hem meegekregen dat je je druk moet maken om de dingen waar mensen onder lijden. Dus ik ben altijd erg gevoelig geweest voor discriminatie, sociale onrechtvaardigheid en ongelijkheid." Hij neemt me mee naar toen hij nog jong was, terug naar de jaren tachtig. Een goed gevuld bord stond voor zijn neus op de etenstafel. Even verderop speelde de televisie het nieuws af. Voor het eerst waren daar de gevolgen van de hongersnood in Ethiopië live te zien. Een

afgrijselijk beeld waarin mensen op televisie stierven. "Ik kon niet meer eten, werd overmand door een gevoel van misselijkheid. Een mengelmoes van onmacht, woede en verdriet. Ik wilde niet meer. Maar mijn moeder zei tegen me dat ik mijn bord leeg moest eten. Het was heel erg wat daar gebeurde, maar ik zou er niets aan veranderen als ik mijn eten zou laten staan. Het was begrijpelijk dat ze dat zei, veel mensen in die tijd dachten zo."

KEES KLOMP MET DE REGENMAKER

Steevast fietste Kees op zaterdag de route tussen Haarlem en IJmuiden, om bij zijn opa op bezoek te gaan. "Toen ik aankwam vertelde ik hem over dit voorval. In zijn ogen kon ik zien dat hij boos werd. Ik weet nog goed dat hij zei: 'Het is goed dat je je eten niet op kon eten Kees. Je moet geen hap meer door je keel krijgen als je dit soort beelden ziet, wat denken we wel!' Bij mijn opa kreeg ik altijd een soort bevestiging van wat ik zelf voelde, bij mij thuis gedroeg ik me veel meer zoals het heugde en deugde. Mijn opa en ik hadden een soort klik."

Steeds vaker kijkt Klomp naar buiten. In zijn ogen glinsteren de tranen terwijl hij verder vertelt. Over zijn verleden, hoe hij zonder de lessen van zijn opa de weg zou zijn kwijtgeraakt, en ook daadwerkelijk lang kwijt is geraakt. "Nadat ik culturele mediastudies had gestudeerd, wilde ik documentairemaker worden. Maar ik kwam per ongeluk terecht bij een reclamebureau waar ik vijftien jaar lang rond ben blijven hangen. Met heel veel succes ook. Bij de aller grootste reclamebureaus heb ik gewerkt en ik was er ook erg goed in. Ik had het helemaal voor elkaar, geld en een groot huis."

Reclame. Daar gaan niet meteen je gedachten naartoe wanneer je denkt aan iemand die zich zorgen maakt om anderen. Die jarenlang van opa's huis heeft meegekregen om vooral rekening te houden met andermans meningen en gevoelens. "Hij heeft ook meermaals gevraagd wat ik nou aan het doen was. In die periode

BEELD: KEES KLOMP

ben ik steeds verder af komen te staan van mijn opa. Ik was ook helemaal niet gelukkig maar bleef doorgaan. Totdat ik in 2005 een burn-out kreeg. Ik kwam tot het besef dat ik me had laten verleiden tot materieel genot. Maar in het proces was ik mijn eigen kern uit het oog verloren. Op dat moment schaamde ik me ook wel, maar gelukkig hebben we het uit kunnen praten."

Vergeven en ervan leren. "Maar dat leren ging moeizaam. Totdat ik de schuld van het verliezen van mijn kern had erkend, zat ik drie maanden lang in een diepe put. Heb ik alleen maar geslapen en

van de dokters te horen gekregen dat het jaren zou duren voordat ik was genezen. Maar toen de realisatie kwam kreeg ik weer energie, nieuwe ideeën. Het reclamewerk heb ik naast me neergegoot en ik ben weer opnieuw begonnen, werken aan dingen waar ik in geloofde."

De enige die wat aan het vuur wilde doen, was een vogeltje genaamd Olla, dat leefde aan de rand van het woud. Zij probeerde alle kleine dieren aan te sporen om haar te helpen het vuur te blussen. Maar de kleine dieren wilden dit helemaal niet. Het was de taak van de grotere dieren, dieper in het woud, om het vuur te doven. Het vuur kroop alsmaar dichterbij. Steeds meer kleine dieren sloegen op de vlucht. Behalve Olla, ze pakte een druppel water in haar bek en vloog zo de vlammenzee in.

Olla voelde haar veertjes door de extreme hitte branden maar zette door. Ze werd gedreven door hoop, een woord dat volgens Kees Klomp twee eigenschappen bezit. "Hoop kenmerkt twee dingen voor mij. Het is een werkwoord en een teamsport. Een werkwoord omdat je je inzet voor iets, zonder dat je vooraf zeker weet of het ook daadwerkelijk lukt." Klomp ziet dat hoop meestal wordt gedefinieerd als optimisme. "Dat vind ik een verkeerde definitie van hoop. Naar mijn mening is er in het woord ook ruimte voor pessimisme. Want als ik kijk naar hoe ik me voel en de uitdagingen die de nieuwe generatie te wachten staan, dan ben ik daar eerder pessimistisch over. Maar tegelijkertijd ben ik super hoopvol. Dat komt uit het feit dat ik niks anders doe dan bezig zijn met

"HOOP IS BIJ MIJ DAT JE JE INZET, EN IN DIE INZET SCHUILT DAN HET OPTIMISME"

projecten, waarin ik zie hoe betrokken en vastbesloten de nieuwe generatie is. En dat is waar hoop bij mij over gaat. Hoop is bij mij dat je je inzet, en in die inzet schuilt dan het optimisme." Terwijl hij mij meeneemt in zijn visie op hoop, kruisen onze blikken elkaar. Ik zie een vastbesloten grijns op zijn gezicht met ogen die een doel voor zich hebben waar hij niet zo snel van af zal wijken. "Het tweede element van hoop is dat het gedijt in groepen mensen. Meestal zie ik dat mensen zichzelf hoop toe-eigenen. Maar tijdens het maken van mijn documentaire 'Mag ik jou iets vragen?' kwam ik erachter dat je hoop ervaart in een groep. Wanneer je met elkaar bezig bent om iets te veranderen, te verbeteren."

De volgende plek waar Klomp me mee naar toeneemt is de snelweg. Een protest van Extinction Rebellion. Hij probeert er meestal een beetje van weg te blijven. "Wat ze doen vind ik ontzettend belangrijk en moedig, maar het heeft ook iets machteloos." Toch heeft hij een keer toegezegd om zijn boek 'De Regenmaker' voor te lezen aan moeders en kinderen die bij het protest aanwezig zijn. En terwijl hij gaat staan om de aanwezigen het verhaal van Olla te vertellen, beginnen de waterkanonnen te spuiten en laten ze hun regen op ons neerdalen. Alsof Olla heeft

INTERVIEW

Toen Olla diep in het hart van het vuur was gevlogen, zag ze een meertje. Ze dook erop af en pakte nog een druppel water om het vuur mee te blussen. Toen ze de druppel had laten vallen dook ze weer op het meertje af. Ze bleef het maar herhalen. Steeds één druppel water viel uit Olla haar snaveltje, meer pasten er niet in. Volgens de dieren was het zinloos, je had een regenbui nodig om de brand te blussen. Maar Olla zag dat anders. "Een regenbui is niks anders dan een heleboel druppels, jullie kunnen dus beter gaan helpen."

Terwijl Kees Klomp zelf in hart en nieren een econoom is, haalt hij veel inspiratie uit de biologie. Om dit wat beter te kunnen begrijpen neemt hij me mee naar het bos. Een dicht woud, waar de hoogste takken ver boven de kleinste boom uittorenen. De grote boom neemt veel meer licht op dan de kleine bomen die beneden staan. "De oude biologie zou zeggen dat de natuur in strijd met zichzelf is. De hoogste boom vangt het meeste zonlicht, wordt daardoor sterker en weet zo betere omstandigheden voor zichzelf te creëren. Maar in werkelijkheid zijn alle bomen dankzij de wortels onder de grond met elkaar verbonden. Dus ook al lijkt het alsof ze boven de grond individuen zijn, onder de grond zijn ze in werkelijkheid één groot geheel."

De biologie werkt door in hoe Klomp de ideale maatschappij ziet. "We moeten elkaar niet bestrijden, maar samenwerken. Het is misschien naïef, maar ik denk dat de natuur ons vertelt hoe we moeten samenleven. We leven in zo'n uitdagende tijd. Als we nu niet leren hoe we met elkaar samen moeten werken en hoe we ervoor elkaar moeten zijn, dan gaat dat ook niet meer gebeuren. Het is misschien heel makkelijk, maar liefde is het woord waar we ons op moeten richten."

"Liefde is het woord waar we ons op moeten richten"

Het is een gedachte die hij graag wat meer terug zou willen zien in de economie. Zo werd zijn term 'betekeniseconomie' geboren. "De economie draait tot op de dag van vandaag om het materiële genot. Dat kon ik niet plaatsen naast de gestaagde opkomst van de sociale ondernemers en de bedrijven die meer stil ging staan bij de ecologische gevolgen van hun acties. Wat erachter zit is dat het mensbeeld van de huidige economie zich vooral richt op een rationeel wezen, dat uit is op eigenbelang en materieel gewin. Maar als je gaat kijken naar niet-economische gebieden, zoals psychologie, theologie, filosofie, et cetera, dan zie je dat het daar normaal is om te zeggen dat een mens een zinzoeker is. Mensen willen betekenis ervaren in het leven. Een onderzoek wijst ook uit dat je altijd terugkijkt naar de mensen die om je geven als je op je sterfbed ligt. Daar heb ik de alternatieve gedachte van betekenis-economie op gebaseerd. Je krijgt dan namelijk een hele andere economie."

Na een tijdje drongen de woorden van Olla tot de andere dieren door. Maar ze zagen ook dat de paar druppels water uit Olla haar snaveltje lang niet genoeg waren om het vuur te doven. Een paar kleine dieren besloten het dappere vogeltje te gaan helpen. Ze paktten water uit het meertje en gooiden het op het vuur. Daarna renden ze weer terug en herhaalden wat Olla ze voor had gedaan. Steeds meer dieren besloten te helpen, doordat ze zagen dat ze met zijn allen wel het verschil konden maken.

In het verhaal van De Regenmaker wordt een duidelijk verband gelegd tussen hoop en inspiratie, wat is volgens jou dat verband?

"Ik heb net al verteld dat hoop iets is wat je doet. Je zet je in en daar ontleen je een hoopvol gevoel aan. Het feit dat je voor hoop in actie moet komen vereist ook dat je een idee moet hebben. Je kan niet zomaar in beweging komen, er moet een aanleiding voor zijn," zegt Klomp, terwijl hij steeds enthousiaster met zijn armen begint te zwaaien en levendig begint te vertellen. "Ideeën en initiatieven als De Regenmaker kunnen hiervoor zorgen. Dit kan in verschillende vormen, zoals de snelweg bezetten."

"In De Regenmaker heb ik een andere vorm gevonden, namelijk die van voorlezer en luisteraar. Voorlezen heeft iets intiem, waarbij een soort wereld wordt gecreëerd tussen de voorlezer en de luisteraar. Mensen die voorlezen nemen de rol heel serieus omdat ze het gevoel hebben dat ze iets hoopvol over moeten brengen naar de kinderen die luisteren. Het kind zal ook aandachtig luisteren, omdat de persoon die het voorleest altijd een betekenisvol persoon voor hem of haar is."

Doordat ouders het boekje serieus nemen, komt de realisatie bij veel mensen binnen dat zij Olla zijn. "Dit was ook de bedoeling, ik wil laten zien dat ouders ook de actieve rol van Olla op kunnen pakken. Maar de belangrijkste boodschap is dat Olla zich gewoon is gaan inzetten voor waar zij in gelooft. Wat je nu vooral ziet is dat activisten andere mensen gaan opdragen om ook activistisch te worden. Dit roept weerstand op. Olla geeft gewoon het goede voorbeeld, gaat er consequent mee door en nodigt de andere dieren uit om mee te doen. Olla is de inspiratie waardoor erbij de dieren hoop ontstaat. Dus zolang mensen zich blijven inzetten, blijven inspireren, zal er hoop ontstaan."

ZOU JOUW OPA, WANNEER HIJ HAD GELEEFD, NOG HOOP HEBBEN?

"Ik denk dat mijn opa deze vraag op dezelfde manier zou beantwoorden als ik. Maar dan wel met iets meer krachttermen. Mijn opa was echt een levend mens. Dus ik denk dat hij heel boos zou zijn op al het onrecht dat er nu in de wereld is. Op alle vlakken. Maar hij zou ook net als ik nog hoop hebben dankzij de nieuwe generatie die eraan komt."

WAT GEEFT JOU HOOP?

WIM, INSTRUCTEUR MEDIATECHNIEK

Het is eigenlijk wel een positief gevoel dat je ergens op hoopt. Aan de andere kant is het soms ook wel een beetje een onmachtig gevoel. Alsof je afhankelijk bent van factoren buiten jezelf. En dat vind ik dan wel weer spannend. Als ik één ding zou mogen veranderen in de wereld? Dan zou ik willen dat mensen naar elkaar luisteren, naar elkaar kijken, van elkaar genieten. En dan los van kleur of geloof of ideeën. Dat ze proberen het met elkaar eens te kunnen worden. Wanneer je gewoon iemand even een knuffel of een schouderklopje geeft of als je die sfeer bij elkaar probeert te creëren, dan denk ik dat alle mensen wel met elkaar door één deur kunnen. En dat we niet te beroerd zijn om een klein beetje in te leveren voor mensen die het veel minder hebben dan dat wij het hebben in Nederland. Dat zou ik wel willen veranderen.

VIDJAI, SCHOONMAAK

Hoop en geluk is dat ik als ik in een diepte kom, dat ik eruit kan klimmen. Ik haal veel steun en hoop uit de boeken die ik van de docenten krijg. Oude boeken, tweedehands boeken. Ik kan mezelf beschermen met uitleggen, kennis uit de boeken gebruiken. En als ik één ding zou mogen veranderen op de wereld dan zou ik boeken beschikbaar stellen aan arme kinderen.

KARLIJN

Als ik om mij heen kijk, zie ik nog een mooie toekomst voor me, maar als ik nadenk over wat er in de wereld gebeurt, dan ben ik een stuk minder hoopvol. Toch zal het nog wel even duren voordat we in Nederland geen hoopvolle toekomst meer hebben. Het zou goed zijn als alle landen zich wat minder zouden bemoeien met elkaar. Mijn motto: Je kunt alles bereiken wat je maar wilt, zolang je maar gelooft in hoop hebben.

JEROEN, DOCENT E-COMMERCE

De komende generaties staan voor heel wat meer uitdagingen dan de huidige en dat zal veel invloed hebben op het toekomstperspectief van die generaties. Hoop betekent dat je iets positiefs in het vooruitzicht hebt waarnaar je kan streven. Ik zie mijn eigen toekomst nog wel hoopvol in, maar als ik een ding mocht veranderen, dan zou ik willen dat de klimaatproblemen worden opgelost. Laatst keek ik naar een hele inspirerende documentaire op Netflix, Breaking Boundaries. In die documentaire deden ze onderzoek naar biodiversiteit en

het klimaat. De wereld stond op een grote schaal, waarop je kon zien dat alle problemen die er spelen op de wereld in verband staan met elkaar. De schaal geeft aan tot welk punt we mogen komen met die problemen, zonder dat de samenhang wat betreft biodiversiteit in elkaar stort. Over dat punt mag je dus niet heengaan. De documentaire laat precies zien over welke punten we al heen zijn gegaan en wat het verband is met de andere problemen die er spelen. Mijn grootste wens is dat alle onderdelen onder de kritische grens blijven.

MARIT, STUDENT HRM

Ik heb nog hoop voor mijn eigen toekomst, ik zie het allemaal nog wel rooskleurig in. Ik snap waarom mensen in andere delen van de wereld hoop verliezen. Maar hoop is voor mij iets waar ik me aan vast kan houden als ik iets minders heb meegemaakt.

Verbonden door missies

ELINE WEIJS

Stapvoets lopen de twee veteranen voor mij op elkaar af. Nou ja, lopen? Beide mannen hebben inmiddels de ondersteuning van een rollator nodig om van A naar B te komen. Ze dragen een donker uniform dat gelijk respect afdwingt, vooral vanwege de medailles op hun jas. Wat die betekenen weet ik met mijn negen jaar nog niet. Ik kijk gefascineerd naar de mannen wanneer ze elkaar omhelzen. Eén hand nog op de rollator terwijl ze elkaar vasthouden. Tranen in hun ogen.

Als kind mocht ik ieder jaar 'meehelpen' met het organiseren van de Reünie Geneeskundige Indië Veteranen op de kazerne in Ermelo. Dit privilege kreeg ik door de rol die mijn moeder speelde bij de organisatie. Van jongs af aan was ik al geïnspireerd door de verhalen die veteranen mij vertelden, en ik keek dan ook ieder jaar uit naar het moment dat ik weer naar Ermelo mocht om te helpen. Koffie brengen, naamkaartjes uitdelen, stoelen tillen. Dit waren allemaal taken die ik met mijn enthousiasme mocht uitvoeren. Niemand had mij iets verteld over 'geld tellen'. Maar toen ik na afloop enthousiast de donatiepot in mijn handen pakte en aanbod om de donaties te tellen, werd er fijntjes gezegd: "Dat moet je even overleggen met de penningmeester" (die gelukkig toevallig vlak achter mij stond).

Het is inmiddels bijna een decennium later. Met deze inspirerende

**"MAAR DE MENSEN ZIJN
NATUURLIJK OOK GEWOON BLIJ
OM ELKAAR WEER TE ZIEN"**

herinnering en een hoop ambitie zit ik nu als journalistiekstudent tegenover de 75-jarige kapitein buiten dienst Kees Eijkelenboom, Ex- penningmeester van de organisatie van de Reünie Geneeskundige Indië Veteranen. Zelf is hij ook veteraan en is hij op missie geweest naar Libanon, Bosnië en Afghanistan tijdens zijn tijd bij de Geneeskundige Troepen. Ik ben geraakt door de inzet die hij toont voor zijn mede-veteranen en ik ben dan ook nieuwsgierig naar zijn drijfveren.

Aan de keukentafel van zijn huisje in Hoogeveen vertelt Kees

hoe hij bij defensie belandde. "Ik ben in eerste instantie om de uitdaging op sportief gebied bij defensie gegaan, maar ook om de baan zekerheid die je hebt. Je tekent namelijk voor je leven." Na een algemene opleiding bij de Koninklijke Militaire School (KMS) kwam hij via het Opleidingscentrum Militair Geneeskundige dienst (OCMGD) uiteindelijk bij de geneeskundige troepen terecht. Daar heeft hij diverse functies gehad en is hij drie keer (vrijwillig) op missie geweest.

**"EEN MISSIE IS EEN AANSLAG OP
JOUW GEEST"**

Zijn eerste missie was in 1982 en 1983 naar Libanon, waar hij onder andere de verantwoordelijkheid droeg voor een peloton. In totaal heeft hij hier acht maanden doorgebracht. Aan de muur van de keuken hangt een schilderij van een weg in Libanon waar drie VN voertuigen op te zien zijn. Een schilderij dat hij zelf heeft geschilderd. Met een blik op het schilderij en een slokje van mijn water vraag ik bijna brutaal wat tijdens deze missie de meeste indruk op hem heeft gemaakt. "Nee, dat laten we er even buiten", zegt hij na een korte aarzeling. Later geeft hij aan dat dit het enige is waar hij liever niet over praat, maar dat ik voor de rest vrij ben om hem alles te vragen waar ik nieuwsgierig naar ben.

In 2002 ging Kees vrijwillig in de plaats van zijn collega op zijn tweede missie, dit keer naar Bosnië. Een uitzending die naar zijn beleving een rustige missie was. "Het was jaren na de val van Srebrenica, dat was alleen maar ellende. Maar wij zaten daar in een periode waar we alles in de hand hadden," legt hij uit.

Normaal gesproken krijgt een militair na een missie een jaar verlof. In dat jaar krijgen ze de ruimte om bij te komen van de missie. Nog geen half jaar na de missie in Bosnië werd het peloton, waarvan Kees al drie jaar commandant was, aangewezen om op uitzending te gaan naar Afghanistan. "Eigenlijk hoefde ik niet meer, het was een jaar voordat ik met pensioen ging. Maar ik heb tegen de commandant gezegd: dat gaat niet gebeuren. Ik ga samen met mijn peloton naar Afghanistan."

"Een missie is een aanslag op jouw geest," zegt Kees terwijl hij dieper ingaat op deze missie. "Tijdens de periode in Afghanistan is er een aanslag gepleegd op een bus met Duitse verlofgangers.

4 doden, en 26 gewonden. Een aantal van hen is bij ons in het hospitaal gekomen. De mensen die hiermee in aanraking kwamen waren nog jong, dat is natuurlijk heftig. Dit is ook een van de redenen waarom ik de contactgegevens van alle 26 mensen in het peloton nog heb. Als er iets is, kunnen zij contact opnemen. Zo kunnen ze erover praten met mensen die deze aanslag ook hebben meegemaakt.”

Toen de aanslag werd gepleegd en de gewonden bij het peloton van Kees binnenkwamen, was er ook een delegatie van de Tweede Kamer van de commissie voor Defensie aanwezig bij het hospitaal. “Deze mensen hebben we gelijk terzijde geschoven, zodat we ons konden focussen op wat echt de eerste prioriteit was. Die mensen van de Tweede Kamer zaten daarna in een vliegtuig waarvan 40 plaatsen onbezet waren. Dit waren de plaatsen van de Duitse verlofangers die terug mochten gaan naar Duitsland, die hadden hun missie er op zitten.” Hij benadrukt in het gesprek dat het als twintiger heftig is om dit te zien gebeuren. “Het is niet alleen het beeld, maar ook de temperatuur, het geluid. Eigenlijk alles wat anders is dan in Nederland blijft je bij.”

Tijdens deze missie waren de meeste militairen in het peloton van Kees rond de 20 jaar oud. Inmiddels is de aanslag alweer 23 jaar geleden. “Dit is waar ik mij nu zorgen over maak, want hoe ouder, hoe dunner de schil”, vertelt hij. “Ik heb 1 juni georganiseerd zodat dezelfde groep mensen weer bij elkaar komt in Ermelo. Voor sommige mensen is het de eerste keer in 23 jaar dat ze elkaar weer zien.”

Het organiseren van een bijeenkomst zoals deze is voor Kees niet vreemd, hij heeft dit in het verleden dan ook meerdere keren, voor verschillende groepen veteranen gedaan. Naast het penningmeesterschap bij de organisatie van de Reünie Geneeskundige Indië Veteranen is hij ook voorzitter geweest van de afdeling Drenthe en Groningen van de Vereniging Oud-Militairen Indiëgangers

(VOMI). Daarnaast heeft hij met een collega om de vijf jaar reünies georganiseerd voor de veteranen die op uitzending zijn geweest naar Libanon. “En nu is het de reünie van mijn eigen peloton.” Bij het organiseren van zo'n reünie is het volgens Kees niet alleen belangrijk om de mensen bij elkaar te brengen, maar ook om de

“DIE MENSEN VAN DE TWEDE KAMER ZATEN DAARNA IN EEN VLIEGTUIG WAARVAN 40 PLAATSEN ONBEZET WAREN”

herinneringen van de missie terug te halen. Door bijvoorbeeld foto's te bekijken tijdens de bijeenkomst worden de momenten teruggehaald. “Een reünie is even terug in de tijd, niet alleen qua mensen, maar ook qua beeld, maar de mensen zijn natuurlijk ook gewoon blij om elkaar weer te zien.”

Na 38 jaar bij defensie zet Kees zich nog steeds op verschillende manieren volop in voor zijn mede-veteranen. De organisatie van de reünies voor de Indië-veteranen, daar is hij zomaar ingerold. “Ik werd door een meneer aangesproken, hij vertelde mij dat hij voorzitter was van de VOMI bij de afdeling Hoogeveen en had vernomen dat ik militair was, en hij vroeg mij vervolgens of ik een middag mee wilde.” Na een kennismaking werd aan hem gevraagd of hij lid wilde worden van het bestuur. Hier ging hij mee akkoord, en uiteindelijk werd Kees zelf voorzitter van de afdeling Drenthe en Groningen. Via die plek is hij ook penningmeester geworden van de organisatie van de Reünie Geneeskundige Indië Veteranen. “Maar ik had helemaal geen beeld bij de Indië veteranen”, zegt Kees. “Pas op het moment dat je de verhalen hoort ga je er heel anders over denken. Pas dan besef je: ‘Hey, dit is heftig geweest.’”

KEES MET ZIJN HONDEN

BEELD: KEES EIJKELENBOOM

Filosoferen kun je leren

“Om chaos onder controle te krijgen is zelfkennis nodig. Je weet dan beter waar je grenzen en vaardigheden liggen. Samen denken en goed luisteren is het begin.”

EMMA ALBADA

Filosoof Judy Hoekstra en socioloog Esmeralda de Vries van het ‘Filosofisch Reisbureau’ vertellen over de groeiende nieuwsgierigheid naar filosofie. Ze gaan in op ‘denken als vak’ en de essentie van de vraag ‘waarom?’

‘Het streven naar kennis en wijsheid’. Filosofie, dat is in de kern een woord dat mensen maar weinig zegt. Het is breed en lastig te definiëren. Want niemand weet precies waar de grenzen van de filosofie liggen. Toch lijkt het vak erg in trek. De afgelopen vijf jaar kenden filosofische opleidingen een stijging in aanmeldingen van ongeveer dertig procent. Voor de normale mens is het soms best wel een vraag waar je moet beginnen om filosofie te kunnen begrijpen. “Het is net als bij een timmerman. Hij vraagt zich bij een klus ook af waar hij moet beginnen. Filosofie is dan ook een ambacht, we hebben net als de timmerman gereedschap nodig om een start te kunnen maken”, zegt filosoof Judy Hoekstra.

LEREN DENKEN

Een onderdeel van dat gereedschap is het vermogen om te denken. “Denken is de ziel die met zichzelf praat”, zei Socrates ooit. Maar denken moet je leren. “Denken is een basisvaardigheid. Net als praten en schrijven zou je op school ook moeten leren denken”, vindt Judy, die ziet dat de verborgen oplossing ligt bij zelfkennis. “Een onderdeel van het denken is ontdekken wie je zelf bent. In de wereld word je gevormd door mensen van buiten die een bepaald beeld hebben van hoe iets moet zijn. Wanneer je wilt dat een kind dicht bij zijn kern blijft, is zelfkennis en de juiste woorden op gevoelens en gebeurtenissen plakken, heel belangrijk.”

VERKEERD ONDERWIJSSYSTEEM

Om je gedachten te kunnen ordenen is het belangrijk vragen te stellen. Socioloog Esmeralda de Vries ziet dat het schoolsysteem jonge kinderen hierin tegenwerkt. “Het schoolsysteem leert kinderen om de handen over elkaar te houden. Kinderen moeten een hand opsteken als ze iets willen vragen. Sommige kinderen zijn echter bang om deze stap te nemen, die hand op te steken. We ontmoedigen de kinderen in deze periode daarmee het vragen stellen.”

Esmeralda ziet juist het belang dat kinderen op hun leeftijd vragen blijven stellen. “Het basisonderwijs is een cruciaal moment waarop kinderen veel gewoontes, normen en waarden meekrijgen. Je netjes gedragen is belangrijk, maar nu wordt het uiten van nieuwsgierigheid door het stellen van vragen snel beschouwd als het veroorzaken van onrust en drukte.” Esmeralda zou graag zien dat het handen opsteken een beetje uit het onderwijs verdwijnt. “Vragen moeten gefilterd worden en de kinderen moeten leren

ESMERALDA DEVRIES

BEELD: EMMA ALBADA

om de vragen op het juiste moment te stellen. Leraren moeten daar momenten voor geven. Hoe vaak is een vraag al dan niet in de mond van een leerling gestorven omdat hij of zij dacht: laat maar.”

HET WOORD ‘WAAROM’

De vragen die leerlingen stellen bevatten vaak het woord ‘waarom’. Esmeralda ziet een toenemende angst voor de ‘waarom’ vragen. “We lijken de laatste tijd deze vraag te ontwijken. Dit doen we uit angst, omdat we bang zijn dat we het antwoord op de vraag niet weten of er oncomfortabel van worden.” Toch benadrukt Esmeralda de urgentie achter deze gevreesde vraag. “Het is een vraag waarmee je de verdieping ingaat. Je kan hem in elke situatie stellen. Het maakt dan niet uit of we ergens dieper op in willen gaan of een totaal nieuw concept willen uitzoeken.”

Achter het woord ‘waarom’ ziet Esmeralda dan ook een enorme waarde schuilgaan. “We denken in dit leven vaak vanuit nut of genot, maar we vragen ons niet af waar een actie daadwerkelijk toe lijdt. Als je dat iets meer uitzoekt, kom je misschien bij de achterliggende gedachte van de actie. Dan zie je dat het in sommige gevallen eigenlijk ergens anders om gaat.” Esmeralda kan makkelijk voorbeelden noemen. “Een jongen die zich nooit aan een relatie heeft kunnen wijden door de scheiding van zijn ouders. Een meisje dat heeft besloten om wereldreizen te maken. Uit angst, omdat haar ouders door die echte wereld in een burn-out zijn beland.” ‘Soms zijn vragen belangrijker dan antwoorden’, zei Nancy Willard ooit. Esmeralda kijkt daar hetzelfde tegenaan. “Weten hoe je op een ‘waarom’ vraag reageert zou veel waardevoller kunnen zijn dan je misschien verwacht.”

CHAOS

De 'waarom' vraag kan daarbij een soort rustpunt zijn in een chaotische wereld. Een plek om jezelf te ontdekken en tot diepere inzichten te komen. Een rustpunt waar filosofie goed aan zou kunnen bijdragen. "Filosofen is eigenlijk het vertragen van een gesprek om goed te kijken naar wat er daadwerkelijk gezegd wordt." Judy is het hier mee eens en ziet daarmee het belang van filosofie groter worden. "We leven in een versnelde en chaotische wereld. Er komt steeds meer behoefte aan een consistent wereldbeeld."

Toch moet er volgens Judy ook een kanttekening bij die chaotische wereld geplaatst worden. "Chaos is een ingewikkeld concept en wordt door veel mensen geassocieerd met onduidelijke situaties. Maar het kan ook een bron van creativiteit zijn." Meer dan honderd jaar geleden verwoordde Henry Books Adams dit volgens haar op een mooie manier: 'Uit chaos ontstaat vaak leven, uit orde gewoonte.' Toch ziet Judy dat daar wel een belangrijke voorwaarde aan verbonden is. "De truc van de chaos is om de juiste weg er doorheen te vinden. We moeten dan écht naar elkaar luisteren en het gesprek met elkaar aangaan. Dit doen we eigenlijk veel te weinig."

"DE TRUC VAN DE CHAOS IS OM DE JUISTE WEG ER DOORHEEN TE VINDEN"

JOUW FILOSOFIE

Van het nut van chaos tot de 'waarom' vraag en van denken tot doen. Over elk onderwerp is in de filosofie wel iets geschreven. Volgens Esmeralda is filosofie vooral de kunst van keuzes maken. "Het is zoeken naar wat je aanspreekt en waar je de focus op wil leggen. Naarmate je meer weet zul je er ook achter komen hoe weinig je eigenlijk weet. Dat klinkt misschien gek, maar achter elke deur die je opent staan weer vijf dichte deuren die je kan ontdekken. Je wordt hierdoor soms geconfronteerd met jezelf en je omgeving. Maar dankzij die confrontatie vind je weer een puzzelstukje van jezelf. Het zorgt ervoor dat je een stapje dichterbij de stroming of kern komt die bij jou past."

Om achter de filosoof te komen die in jezelf schuilt, kan je vele kanten op. "Het grappige is dat het ook nog uitmaakt of je een man of vrouw bent. Vrouwelijke filosofen zeggen vaak wat anders dan mannen. Het is best wel interessant om met terugwerkende kracht te kijken naar hoe hun blik op de wereld was. Ook al hadden ze misschien niet het podium dat een Plato of Kant wel kregen. Neem bijvoorbeeld Socrates, een groot denker. Maar was hij ooit zo groot geworden zonder zijn leermeesteres Diotima?"

"Zonder gereedschap is een mens niets, met gereedschap is hij alles", aldus Thomas Carlyle. Judy ziet dat het gereedschap in het dagelijks leven verschillende vormen aan kan nemen. "Je kan naar filosofische cafés, een film kijken of gewoon een boek lezen. Maar het beste is praten. Filosofer samen, luister naar elkaar en stel de vragen die jij belangrijk vindt."

Wat maakt jou jou?

Het was voor Judy Hoekstra helemaal geen logische keuze om de opleiding van Toegepaste Filosofie te volgen. Ze dacht na haar Vwo-diploma makelaar of accountant te worden. Ze is toen uiteindelijk bloemist geworden en is later zelfs met een omweg ook in de sportwereld terecht gekomen. In al die verschillende werelden nam Judy Hoekstra wat mee. In de bloemenwereld wordt veel gewerkt met verbeelding en emoties. Bloemen zijn namelijk altijd aanwezig bij elk belangrijk punt van je leven of je nu gaat trouwen of iemand komt te overlijden. "Daarmee moest ik op een bepaalde manier gaan denken en invoelen," zegt ze. In de sportwereld wordt juist de focus gelegd op prestaties en het maximale ergens uithalen. Judy Hoekstra vertelde in het gesprek dat ze in het begin van haar opleiding Filosofie overweldigd werd door alle theorieën en alle nieuwe woorden. "De manier van denken, kijken en leven was totaal nieuw voor mij, dus dat kan heel confronterend zijn." Zelfkennis is namelijk echt veel aanwezig in de opleiding.

JUDY HOEKSTRA

BEELD: EMMA ALBADA

Esmeralda de Vries heeft de Sociologie gestudeerd in Rotterdam en is nu sociologisch conceptontwikkelaar. Ze richt zich op het samenwerken met andere specialisten om zo nieuwe manieren te bedenken om sociale fenomenen te begrijpen en bestaande concepten uit te breiden of te herzien. Kritisch durven zijn, antwoorden vinden en actie ondernemen met mensen die de wereld verbeteren, is waar Esmeralda zich op richt. Ze streeft naar een goed antwoord vinden op concrete vragen. Sinds een jaar is Esmeralda bezig met het ontdekken van filosofie en wat bij haar past. "Naarmate je meer weet zul je merken dat je steeds meer dingen niet zal weten. Dat kan frustrerend zijn, of juist zorgen voor meer nieuwsgierigheid."

Een belangrijk woord in deze samenleving

SEM TAAL

Mensen vragen het weleens: “Wat wil je later gaan doen?” Wat mij betreft zou deze vraag verboden moeten worden. Of mensen moeten mij overslaan wanneer ze deze vraag weer aan iemand willen gaan stellen. De keuze voor mijn toekomst heb ik al gemaakt. Maar de vraag lijkt me te achtervolgen. “Wat is je plan, waar wil je naartoe?” Een lastige vraag, want er zijn zoveel plekken waar ik naartoe kan. Het groene platteland van de Lage Landen, waar de horizon zich uitstrekt tot de ongekende hoogtes die je misschien wel nooit zal bereiken. De wilde bergen, die alle hoge pieken en diepe dalen met zich meebrengen. Of toch liever de dorre woestijn, waar de uitdagingen zo overweldigend zijn dat je dingen begint te zien.

De keuzes vliegen me om de oren, als irritante vliegen blijven ze me maar lastigvallen. Hoe hard ze ook worden weggeslagen, ze komen terug. En wanneer ik er één met beide handen weet te vangen, komen er drie voor in de plaats. Soms is het zo erg dat ze me achtervolgen tot in mijn bed. Dan lig ik stil maar dringt het geluid van de vliegen door tot in het diepst van mijn gedachten. Slapeloze nachten krijg je ervan.

Maar er is wel een overeenkomst. Hoe lang je ook staart naar de keuzes, de vliegen om je heen. Het wordt allemaal verbonden door één woord. Hoop. Het woord verstopt zich in jezelf, maar kan naar voren komen in verschillende vormen en daden. De ongekende hoogtes kan je bereiken door de hoop bij jezelf neer te leggen. De diepe dalen trotseer je dankzij de hoop dat alles zijn eigen einde heeft. En de dorre woestijn kan je doorkruisen door te hopen dat er iemand voor je klaar staat wanneer je het nodig hebt.

Hoop. Een sterk woord dat je best makkelijk kunt verliezen. Zo onevenwichtig als de economische markt. Elke dag is het weer anders. De ene keer zit je in een diep dal, de andere dag kan je alles aan. Hoop is een verwachting, een uitkomst waar je in gelooft. Soms word je omgeven door bergen en is de uitkomst even niet meer te zien. Andere dagen word je afgeleid van het goede pad door de uitdagingen waar je middenin zit. Grappig dat hoop zo belangrijk is, terwijl je dankzij de onevenwichtigheid er absoluut niet op kan bouwen.

Het woord hoop is daarmee een best belangrijk woord geworden in onze samenleving. Iedereen heeft er wel iets van nodig. Hoe sla je je anders door de tegenslagen van het leven heen? “Door andere mensen om je heen.” Dat is tenminste

wat mijn psycholoog tegen me zei. “Je hebt andere mensen nodig die je hoofd omhooghouden, je laten kijken naar andere perspectieven. Soms zie je alleen stormen, maar het grappige is dat in stormen ook schoonheid schuilt. De één vindt blijkbaar doodeng, de ander kan er dagen naar kijken.” Het behouden van hoop doe je dus niet alleen zelf, maar samen met anderen. Je kan het leven niet in je eentje uitspelen, daar heb je andere inzichten voor nodig.

Daar komt er wéér één aan. De vraag op de lippen is zo duidelijk te zien dat ik er bijna voor weg was gerend. Maar waarom zou ik rennen als er dit keer wél een antwoord gegeven kan worden op die verdomt lastige vraag. “Wat wil je later gaan doen?” Rustig kijk ik de stakker aan die me net die vraag heeft gesteld. De vraag die te vaak wordt gesteld omdat niemand in de toekomst kan kijken. Mijn antwoord? Simpel: “Hoop vinden door te praten, leven doen we per slot van rekening niet alleen.”

BEELD: FAMKE SCHIRM

Dichtbij de bij

ANNE SOFIE CLAY, SARA OVERMARS

Misschien is het jou ook opgevallen. Op verschillende plekken op de campus staan nu insectenhôtels. Dat is dan ook dringend nodig, want de hoeveelheid insecten in Nederland loopt drastisch terug. In 25 jaar is de populatie met driekwart afgenomen. De hoop is dat initiatieven als insectenhôtels de natuur een handje kunnen helpen om het tij te keren.

IMKER VOOR HET BIJENWELZIJN

Jos Willemse is een bijenimker voor Odin, een biodynamische cooperatie met eigen winkels, een groothandel en dus ook een imkerij. Jos zegt lachend dat hij geen imker is voor de honing, maar voor de bijen. "Ik ben een beetje een gekke imker, ik oogst geen honing." Hij wil niks liever dan dat zijn volken gezond zijn en blijven. "Om daarvoor te zorgen moet je de bijen laten overwinteren op hun eigen honing. Wanneer je de honing oogst kan dat niet meer. Je moet ze dan extra suikerwater geven, maar dat is niet goed voor de bijen." Een goed leven voor de bij betekent volgens Jos ook een goed leven voor de mens. Bijen maken een belangrijk deel uit van het ecosysteem. Ze zorgen voor een hogere biodiversiteit en dat heeft de natuur nodig. "Planten moeten bestoven worden, dat kan niet zonder de insecten. Zonder die insecten is er geen bestuiving en dus geen eten." Volgens Jos zijn wij voor zeker 75 procent van onze gewassen afhankelijk van bijen, "voor de bestuiving, maar ook voor de zaadvorming."

ETEN VOOR DE BIJ

Einstein voorspelde het al: "Wanneer de bij verdwijnt, zal de mens in vier jaar tijd ook verdwijnen." Toch kunnen we onszelf nog 'redden', door bijvoorbeeld insectenhôtels zoals die op Windesheim zijn geplaatst. Jos geeft aan dat er meer oplossingen zijn. Met alleen insectenhôtels of kassen kom je er volgens hem niet. "Wanneer een imker een bijenvolk wil nemen, gelden dezelfde eisen als bij een hond of kat. Heb je wel eten voor ze? Je moet er dus ook voor zorgen dat er in de omgeving genoeg bloemen en planten zijn. Die hebben de bijen nodig hebben om voedsel te kunnen verzamelen." "We moeten volgens de imker eerst leren hoe wij bijen zgezond houden in de natuur." Maar door alle pesticiden die er de laatste tijd worden gebruikt is eten lastig te vinden voor de insecten. Kunstmest is verschrikkelijk voor het bodemleven, net als bestrijdingsmiddelen."

VROEGER VERSUS NU

"Vroeger als je door de polder reed zat de voorruit van je auto vol met insecten. Dat heb je nu helemaal niet meer," verzucht Jos. "De pesticiden die wij zo graag gebruiken om het land strak te maken zijn dodelijk voor de bijen en andere insecten. Als er gifstof in de bloem zit, dan komt het gif ook in het stuifmeel en de nectar

en dat verzamelt de bij. Dat stuifmeel is voeding voor de jonge bijen, dus ze zijn zichzelf aan het vergiftigen."

HOOP VOOR DE BIJ

Dit klinkt heel negatief, maar toch ziet Jos Willemse nog hoop voor de bijen en dus voor ons. "Ik ben ervan overtuigd dat als wij morgen stoppen met het gebruik van gif in de landbouw, dat we dan over drie jaar een totaal ander Nederland hebben. Natuurlijk is dat niet alles, bijen kunnen zelf geen nieuwe bloemen planten. Dus als jij in je tuin nog een kaal plekje hebt, ga dan langs een tuincentrum en koop bloemen en planten. Het is mooi en je helpt de insecten in je omgeving enorm. Wanneer jij je gazon altijd heel netjes strak maait en geen rommelhoekjes hebt, dan kunnen bijen zich niet voorplanten. Zorg er dus voor dat er genoeg eten is voor de bijen in je omgeving."

"ZE HEBBEN HET NODIG VOOR HUN TOEKOMST, MAAR OOK VOOR DIE VAN ONS"

DE BIJ ALS ÉÉN ORGANISME

Als jij wil dat het goed gaat met de bij, dan moet je volgens Jos beginnen met biologisch eten. "Het liefst biodynamisch. Het verschil tussen gangbaar en biodynamisch imkeren is dat wij een volk als één organisme beschouwen. Dat kun je niet zomaar uit elkaar halen. Bij gangbaar imkeren gebeurt dat dus wel. De volken worden uit elkaar geplukt en de koninginnen worden op andere plekken neergezet. Allemaal om meer en sneller te kunnen produceren." In de biodynamische wereld van Jos laat hij zijn volk vrij bouwen: "Ik reis niet met mijn volken, ik laat ze staan zodat ze zich heel goed kunnen aanpassen aan het leefgebied. Daarnaast oogst ik de honing die bijen maken ook niet. Die honing verzamelen ze voor zichzelf, die hebben ze nodig. Voor hun toekomst, maar uiteindelijk ook voor die van ons."

BEELD: ODIN

Overleven op wilskracht

FRANKA NIO KUIJPERS

Als tien jarig meisje zit ik in mijn kamer op mijn witte prinsessenbed. Ik weet het nog als de dag van gisteren. Die donderdagavond heb ik mijn wekelijkse balletles. Ik zit te wachten tot we vertrekken. Mama en papa zijn die dag weggeweest, naar Groningen. “Franka, mogen wij even binnenkomen?” Mijn ouders staan samen voor mijn slaapkamer. Ze hebben een mededeling: “Mama heeft borstkanker”. Op dat moment doet het mij niks, maar eenmaal achter de barre in de balletzaal barst ik in huilen uit. Nu, twaalf jaar later, kan ik erop terugkijken als een herinnering en heb ik mijn mama nog steeds. Dat heb ik aan haarzelf te danken.

DIAGNOSE

Ik zit met mijn moeder aan de eettafel met een kop gemberthee. We hebben het over haar borstkanker die ze twaalf jaar geleden kreeg. Onze mopshonden liggen rustig op hun kussen te slapen. Kristin, mijn moeder, heeft stadium drie hormonale borstkanker gehad toen zij 38 was. Dit houdt in dat de kanker al uitgezaaid is in de lymfeklieren en blijft groeien. De tumor was ongeveer zo groot als een golfbal. Haar kanker was genetisch bepaald, wat inhoudt dat je meer kans hebt om borstkanker te krijgen dan andere mensen. In totaal zijn er vier stadia bij kanker. Stadium 1 betekent dat je er vroeg bij bent en een grote kans hebt op genezing. Bij stadium 4 is de kanker vaak te veel uitgezaaid waardoor de kans op overleving erg klein is.

Terug naar mijn kamer van twaalf jaar geleden. Na het noemen van mijn moeders diagnose, valt er een stilte. Haar ogen beginnen vol te lopen met tranen. “Ik dacht, ik ga dood. Ik dacht er gelijk aan dat jij op moest groeien zonder moeder. Maar dat liet ik niet gebeuren.”

In levensbedreigende situaties gaat het reptielenbrein aanstaan. Dit zorgt ervoor dat alles wat niet nodig is om te overleven, weggeduwd wordt. Ook versterkt het je persoonlijke eigenschappen. Kristin is van nature een vechter, waardoor haar motivatie om tegen de kanker te vechten alleen maar sterker werd. Kristin accepteerde haar diagnose gelijk en begon zich in te lezen over de ziekte. Haar nieuwsgierigheid en de nieuw opgedane kennis zorgden ervoor dat ze bij haar zoektocht de goede vragen kon stellen.

Kristin raadt mensen die zelf ook ziek zijn aan, zich goed in te lezen over hun ziekte. “Het kan helpen om dingen beter te begrijpen en de goede vragen te stellen.”

“IK DACHT ER GELIJK AAN DAT JIJ OP MOEST GROEIEN ZONDER MOEDER. MAAR DAT LIET IK NIET GEBEUREN”

Een week na haar diagnose begon ze direct met zes chemobehandelingen. Deze cocktails worden via een infuus toegediend en zijn net zo oranje als de pen waarmee ik aantekeningen maak. Na de zes chemokuren krijgt ze vijf dagen per week bestralingen. Dit loopt uiteindelijk op tot 36 behandelingen in twee maanden tijd. Wanneer ze daar eenmaal klaar mee is, krijgt ze haar genetische test waaruit blijkt dat ze inderdaad het gen heeft waardoor je meer kans hebt op borstkanker. Dit zorgt ervoor dat ze beide borsten laat weghalen en nieuwe heeft gekregen.

OGEN GEOPEND

Net zoals een groot gedeelte van de mensheid zat Kristin nooit stil. “Ik heb altijd op 360 graden gestaan, altijd door. Het klinkt misschien heel cru wat ik nu ga zeggen, maar ik ben dankbaar dat ik borstkanker heb gekregen.” Inmiddels ken ik mijn moeder goed genoeg. Ik schrik hier niet van en begrijp haar. “De kanker heeft mij gedwongen om stil te zitten en heeft mijn ogen geopend. Toen brak het stukje voor stukje af.” Ik vraag haar wat er afbrak. “De behoefte om status te hebben, de behoefte om veel geld te hebben en de behoefte om voor andere mensen iets te willen bewijzen.” Na mijn moeders vierde chemo begon haar haar uit te vallen. Zonder enige kapperservaring, mocht ik mijn moeders haar knippen.

“IK MAAKTE MIJZELF ALTIJD MOOI MET MOOIE NEPWIMPERS EN MAKE-UP” DAT KALE HOOFDJE STOND MIJ WEL”

KRISTIN & FRANKA BIJ EEN CONCERT

BEELD: FRANKA NIO KUIJPERS

Met een simpele keukenschaar knipte ik het in een korte coupe, wat vervolgens uitmondde in een hanenkam. Dit moment heb ik voor altijd gekoesterd. Wij hadden veel plezier op een moment dat het ook zwaar was. Kristin klaagde niet over haar kale hoofd. "Ik maakte mijzelf altijd mooi met mooie nepwimpers en make-up. Dat kale hoofdje stond mij wel," zegt ze lachend.

BETER WORDEN

Mijn moeder heeft in de tijd dat ze ziek was veel dingen gedaan om fit te blijven. Ze lette op wat ze at en wat voor producten ze op haar huid smeerde. "Ik ben de dag na mijn eerste chemo gelijk naar de fysiotherapie gegaan. Dit deed ik dan wel in slaktempo, maar dat heeft mij honderd procent geholpen." Kristin deed ook mee aan alle onderzoeken die te maken hadden met het verzamelen van data voor kankeronderzoek. Ze merkte dat wat er ook gebeurt in je leven, of het nou ziekte of verlies is, een heftige ervaring ervoor zorgt dat je meer empathie krijgt. "Soms zijn er mensen die, wat jij brengt voor de wetenschap, nodig hebben. Je

voegt iets toe aan de kennis want alles verandert continu. Als ik kan helpen bij het verzamelen van data om kennis te vernieuwen dan doe ik dat."

Ik vraag haar wat haar er doorheen heeft geslept. "Ik heb altijd geprobeerd ervan te leren wanneer er iets speelt."

Een voorbeeld daarvan is haar artrose. Die wordt veroorzaakt door een gebrek aan oestrogenen, omdat haar eierstokken zijn verwijderd. Dat is gedaan om eierstokkanker te voorkomen. Hierdoor komt ze sneller in het verouderingsproces, dan iemand anders van 50 jaar. Kristin heeft echter de negativiteit van artrose omgezet in haar liefde voor de piano. Sinds een jaar bespeelt ze het instrument om haar handen en vingers te trainen zodat ze sterker worden. Hierdoor ervaart ze minder pijn. "Dus ja, ik heb dit, maar ik weiger me erbij neer te leggen en blijf optimistisch en strijdbaar. Altijd op zoek naar hoe ik de pijn zo kan verzachten dat het aangenaam blijft voor mij."

Doneren verandert levens

MANDY DE KLEINE

Door geld te doneren aan goede doelen kun je een groot verschil maken. Of dit nu gaat om het bestrijden van armoede, klimaatverandering of dierenleed, elke bijdrage telt. Toch vragen veel mensen zich af waar hun geld precies terecht komt en hoe effectief hun donatie daadwerkelijk is. Stichting Doneer Effectief zorgt ervoor dat elke euro maximale impact heeft. Bram Schaper, is algemeen directeur bij de stichting. Hij vertelt hoe één beslissing een levensveranderend verschil kan maken.

14 jaar lang was Bram Schaper werkzaam bij de NS als manager van de servicestations. Op een avond luisterde hij naar een podcast over het helpen van mensen en effectief doneren. Dat raakte iets bij Schaper; hij besloot vrijwilligerswerk te gaan doen bij Doneer Effectief. Toen Schaper daar op gesprek ging vertelde oprichter Andrea de Wildt dat ze al een tijd op zoek waren naar een nieuwe algemeen directeur. Die mededeling gaf het leven van NS-manager een andere wending. "Ik had nooit verwacht dat ik de NS zou verlaten. Ik ging op zoek naar vrijwilligerswerk voor twee uurtjes in de week en kwam terug met ik denk dat ik mijn baan ga opzeggen."

Doneer Effectief werkt anders dan de meeste goede doelen. Ze maken geen gebruik van marketing waardoor elke euro rechtstreeks naar het doel gaat. "Wij zien dat één op de vier donateurs bij ons doneert omdat ze van ons horen via kennissen, collega's, familie of vrienden. En dat is heel bijzonder", zegt Bram Schaper trots. "We halen geld op voor de meest effectieve goede doelen wereldwijd. Die goede doelen kiezen wij niet zelf, maar dat doen we op basis van onafhankelijke wetenschappelijke onderzoeks-

stellingen. Die zorgen ervoor dat die goede doelen beoordeeld worden en de beste hiervan kiezen wij."

Die aanpak werkt: "De hoeveelheid geld die we hebben opgehaald is fors gestegen. In 2022 was dat ongeveer 750.000 euro en in 2023 was dat al meer dan 2,5 miljoen euro," Op dit moment geeft 86% van de Nederlanders aan goede doelen. Er zijn dus veel mensen die geven. Dat stemt Schaper dus vrolijk.

"WE HALEN GELD OP VOOR DE MEEST EFFECTIEVE GOEDE DOELEN WERELDWIJD"

Lian, student bij Hogeschool Windesheim in Zwolle, doneert al twee jaar lang elke maand zes euro aan Amnesty International. "Ik zie in mijn omgeving dat doneren steeds minder voorkomt. Ook wordt alles snel duurder dus ik snap wel dat mensen van mijn leeftijd niet zo snel geld daaraan uitgeven," aldus Lian. Haar moeder doneert aan hetzelfde doel. Ze heeft dit dus van huis uit meegereggen. "Voor mij voelt doneren heel goed, maar ik kijk mensen niet raar aan als ze niet hetzelfde doen." Een andere student, Dewi, doneert wel, maar niet regelmatig: "Heel af en toe doneer ik aan een goed doel en dan meestal aan een ziekte gerelateerd fonds." Haar vriendin Rachel knikt instemmend: "Soms als vriendinnen een actie doen support ik dat door ook te doneren."

Uit recent onderzoek van het Centrum voor Filantropische Studies van de Vrije Universiteit Amsterdam blijkt dat Nederland in 2022 in totaal 5,3 miljard euro aan goede doelen heeft gegeven. Dat was 0,62 procent van het bruto binnenlands product. Het laagste niveau ooit gemeten. Bedrijven doneerden minder, maar het aantal huishoudens dat doneert steeg: van 73 naar 76 procent.

BEELD: DONEEREFFECTIEF.NL

Kledingindustrie aan de waslijn

50 kledingstukken aan een waslijn, gespannen voor het X gebouw. Kledingstukken die niet hoeven te drogen en er ook niet hangen ter decoratie. Communicatiestudenten Kelly Hartman en Jitte Weltevrede hebben deze lijn gespannen om aandacht te vragen voor verspilling en uitbuiting in de kledingindustrie. Een project waarmee ook zij aansluiten bij de missie van Kees Klomp. Hij zet zich sinds januari dit jaar als programmamanager Agency in voor meer discussie en vooral actie bij thema's als duurzaam ondernemen en maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Jitte vertelt dat ze vaak tweedehands kleding draagt, maar Kelly eigenlijk niet. Voor haar is deze actie eigenlijk ook een wake up call: "Ik ben me veel bewuster geworden van mijn eigen gedrag. Door het onderzoek dat we voor dit project hebben gedaan ben ik me gaan realiseren hoe schadelijk fast fashion wel niet is. Om een paar jeans te maken heb je 7000 liter water nodig, zegt ze vol vuur: "En de productie van zes kledingstukken is gemiddeld gelijk aan 40 kilogram co2," vult Jitte aan. Ter vergelijking, een mens ademt 1 kilo co2 uit per dag. Dus de 50 die de gemiddelde Nederlander aan heeft hebben een enorme impact.

Grondstoffen zijn beperkt en de tijd dringt. Dit jaar viel 'Earth Overshoot Day' op 25 Juli. Dat is de dag wanneer alle grondstoffen verbruikt zijn die de aarde in een jaar kan vernieuwen. Daarna gebruiken we reserves. De afgelopen jaren is deze dag steeds eerder gekomen. De eenvoudige conclusie die je kunt trekken is dat we steeds meer grondstoffen gebruiken. De reserves van de aarde zijn aan het opraken. Ook de werknemers die de fast fashion kleding maken worden uitgebuit vertellen Jitte en Kelly. Eigenlijk

BEELD: EGBERT HERMSEN

alle kleding uit die industrie komt uit Azië. Veel mensen worden onderbetaald, zijn overwerkt en soms zelfs gedwongen tot arbeid. Genoeg reden dus om nooit meer kleding te kopen. Maar helaas, nudisme is illegaal. Je oude kleding doneren en niet alles nieuw kopen zijn een alternatief. Ook kan je proberen om kleding te recyclen als het stuk gaat. Jitte en Kelly gaan daar in ieder geval hun best voor doen. "Ik zie dat ik ook echt wel stappen kan zetten naar een beter iets. Wanneer ik wat vaker naar een kringloopwinkel ga, dat ik niet meteen alles weggooi wat kapot is. Dat ik het ook kan laten vermaken tot iets anders. Daar ben ik wel echt wel bewust mee bezig en ik wil dat ook echt wel door gaan zetten," zegt Kelly. "Als consument natuurlijk moeilijk te veranderen," geeft Jitte toe. "Dat snappen we ook wel. Maar het idee dat je er wat bewuster van wordt, dat is de grootste winst. En daardoor kun je met je kleine stapjes ook je gedrag veranderen."

A woman with wavy brown hair is standing in a brick courtyard. She is wearing a light blue two-piece outfit with a gold floral pattern. The top is a crop top with large, puffed sleeves, and the bottom is a pair of wide-leg trousers. She has her hands behind her head. The background features a brick wall with a window, string lights, and outdoor furniture.

"IK WIL GRAAG
KLEDING
MAKEN DIE
IEDEREENS
AANDACHT
TREKT ALS JE
DE KAMER
BINNENLOOPT"

Duurzaamheid in Stijl

ANNE SOFIE CLAY, MARIT KETEL, MANDY DE KLEINE,
JENS MÄKELBURG

De kledingwereld is een spannende plek waar alles constant in beweging is. Fashion never stops. De meest recente ontwikkeling is echter een unieke, die gaat over het koopgedrag en de moraal van de koper. Duurzaamheid is the new black. Andrea Gurr is ondernemer op Windesheim en weet als geen ander hoe belangrijk het is om mindful met je kleding om te gaan. Ze richtte daarom dit jaar haar bedrijf Conscious Couture op, een bedrijf dat duurzame gelegenheidskleding verhuurt. “Huren is een duurzamere manier van kleding dragen. Ik denk dat iedereen wel kleding heeft die je niet draagt, als je het huurt kunnen meer mensen ervan genieten.”

ANDREA'S MISSIE

Andrea Gurr maakt duurzame kleding, specifiek voor speciale evenementen zoals een bruiloft of een gala. Ze noemt haar eigen kleding ook wel ‘eye-catching’ of ‘feminine and fancy’. “Ik wil graag kleding maken die iedereen aandacht trekt als je de kamer binnenloopt.” Omdat die kleding zo uniek is, verhuurt ze het. Ze zou het zonde vinden als zo'n kledingstuk in de kast blijft hangen nadat het één keer gedragen is. Dat gaat ook tegen duurzaamheid in. “Ik snap niet waarom je een forse prijs betaalt voor duurzame kleding die je misschien maar een keer gaat dragen. Het is veel duurzamer om dan iets wat mooi is af en toe te huren.” Het idee achter het huren is het volgende: Je huurt een kledingstuk op de website, dan draag je het bij een evenement en stuurt het daarna weer terug. “Het wassen van de kleding wordt dan door ons gedaan. Je werkt met speciale materialen die niet zomaar gewassen kunnen worden.”

BESCHIEDEN BEGIN

“Mijn zus had ooit mijn favoriete jas vernield. Ik kon de jas daarna nergens meer kopen, dus besloot ik om het jasje opnieuw te maken,” vertelt Andrea over hoe ze is begonnen met het maken van kleding. Ze was zich al bewust van de negatieve consequenties van fast fashion, maar duurzame kleding was voor haar te duur. Daarom besloot ze een eigen bedrijf op te starten met handgemaakte kleding die niet te duur moest zijn, waardoor het toegankelijker werd voor studenten zoals haarzelf.

NU

Haar eerste collectie is op dit moment nog in productie. Omdat ze dit allemaal in haar eentje doet, is het natuurlijk veel werk. “Ik doe het ondernemerschap en de productie helemaal zelf. Het produceren van de kleding is tijdrovend, dus ik zou graag mijn team willen vergroten.” Andrea maakt nu vooral vrouwenkleding, maar wil ook graag mannenkleding gaan maken. Daar zou ze dan graag hulp bij willen hebben. Naast het versterken van haar team zou ze ook graag willen samenwerken met andere studenten.

Andrea is daarbij blij dat ze in Nederland woont, “je kan overal komen met de trein, dat maakt het maken van connecties veel makkelijker.”

DOELEN

Wat betreft de korte termijn wil Andrea dus haar bedrijf vergroten: “Ik heb echt meer mensen nodig binnen mijn bedrijf. Wanneer ik kijk hoe lang het me kost om bijvoorbeeld een zo'n bijzondere jurk te maken, dan verlies ik wel eens de moed. Het kost zoveel tijd.” Dit is echter niet de enige uitbreidingswens die ze heeft. Andrea wil ook graag naar Mumbai in India, omdat die stad een goede kledingindustrie heeft en daar veel connecties mogelijk zijn om haar bedrijf te laten groeien. Haar grote doel blijft overduidelijk: “Ik wil mensen meer kansen geven zichzelf uit te drukken, zichzelf te laten zien doormiddel van mooie en bijzondere kleding. Daarbij wil ik speciale aandacht geven aan inclusiviteit en duurzaamheid. De markt voor duurzame kleding is nog steeds erg klein en ik wil meehelpen die groter en ook inclusiever te maken. Ook hoop ik met mijn bedrijf het aanbod en de keuzes bij duurzame kleding groter te maken.”

INSPIRATIE

Naast het doen van zaken is het creatieve aspect voor Andrea ook erg belangrijk. Tijdens ons interview heeft ze een paar kledingstukken meegenomen om te laten zien. De stukken zijn elegant, speels, opvallend en natuurlijk duurzaam. Een specifieke designer waar ze naar opkijkt heeft ze niet. “Ik kijk graag naar andere outfits en kledingstukken, bijvoorbeeld op pinterrest. Daar haal ik kleine details uit en verwerk deze dan in mijn eigen stukken.”

FASHION IN DE TOEKOMST

Waar we zien dat de productie en consumptie van fast fashion nog steeds op hoge toeren draait, begint het bewustzijn dat verandering noodzakelijk is volgens Andrea langzaam maar zeker door te dringen. “Het kan ook anders, ondernemers zoals ik laten zien dat de manier waarop wij als mensen met kleding omgaan en de manier waarop we consumeren niet zo door hoeft te gaan. Dit geeft ons perspectief voor de toekomst en biedt hoop voor de duurzame kledingindustrie. Het belang van kiezen voor kwaliteit over quantiteit en het belang van gezondheid van onze planeet staan voor mij bovenaan.” Zouden opkomende kledingverhuurders haar voetstappen volgen dan gaat de duurzame kledingindustrie volgens ons een hoopvolle toekomst tegemoet.

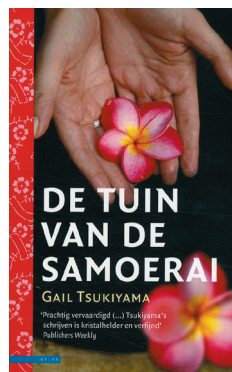
BOEKENTIPS

Het politbureau is de leesclub van de opleiding journalistiek. We vroegen deelnemende docenten naar het meest hoopvolle boek dat ze kennen.

CONNIE EGGINK

Gedichten die mannen aan het huilen maken, samengesteld door oud-student Nick Muller. Het boek bevat 63 gedichten gekozen door een heel scala aan mannen. Van Bennie Jolink tot Maarten van Rossem en van Dries van Agt tot Tim Knol. Uiteraard gaat het over de liefde & de dood. Het is niet alleen hoopvol maar ook zeer troostrijk. Een paar regels tekst die tot tranen kunnen roeren. Eén van mijn favoriete gedichten in het boek is van Rutger Kopland getiteld 'Weggaan'.

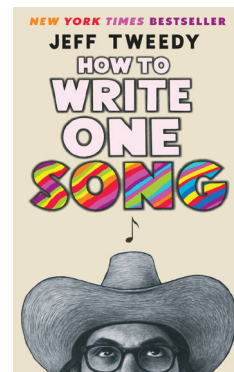
STIJNTJE BLANKENDAAL

De tuin van de Samoerai van Gail Tsukiyama. Dit boek kreeg mijn moeder één maand voor haar dood in de zomer van 1998. Ze kreeg het van haar beste vriendin. Het is een verstilde roman over liefde, afscheid nemen en berusting vanuit de kracht van de bloeiende tuin en de verstilling van een stentuin die liefde is.

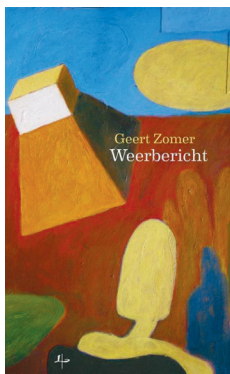
BAS DEN HERDER

Ik kies voor de verhalenbundel 'Verrassing' van de Israëliische schrijver Etgar Keret. In zijn korte verhalen zit altijd iets vreemds, iets absurds. Door de onverwachte wendingen die hij neemt ontstaat ruimte en lucht. En die verhalen zijn heel vaak ook onbedaarlijk grappig, kijk ook naar de bijzondere documentaire: die over hem gemaakt is en die terug te kijken is op de site van 2doc: Etgar keret, een waargebeurd verhaal.

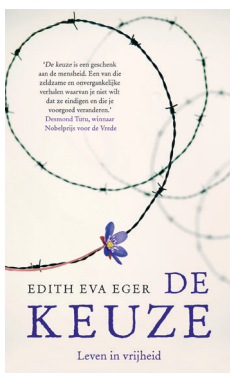
KILLIAN VAN SCHAIK

Zelf ben ik op een of andere manier toch wat meer aangetrokken tot minder hoopvolle romans, maar ik las laatst wel een boekje dat kan inspireren: How To Write One Song van Jeff Tweedy, de zanger van de band Wilco. Het boek is een oproep aan de lezer om eigen creatieve ingevingen te omarmen en een pleidooi dat iedereen in staat is om zelf een liedje te schrijven. Al is het maar vanwege het plezier dat je kunt beleven aan helemaal opgaan in het creatieve proces. Als liedjesschrijver heb ik er een paar mooie tips uit weten te halen. Voor iemand die nog nooit een liedje, of gedicht, heeft geschreven is dit al helemaal leuk.

NIEK HIETBRINK

Ik kies voor de tegendraadse dichtbundel van de onvolprezen stadsdichter 2011 en 2012 van Harderwijk, Geert Zomer: Weerbericht. Van de flaptekst: Wat in 2014 begon als een Facebookproject bleek al snel rijp voor publicatie in boekvorm. Met korte impressies en poëtische vertellingen in de vorm van miniaturen neemt hij ons mee op een bijzondere wereldreis met onverwachte en bizarre wendingen. Over deze bundel schreef Zomer zelf: "Sla dit boek met regelmaat open, zoek uw liefde en verdriet in vlagen en sterren. Werp valwind rakelings over uw schouder. Geniet!"

HANNEKE VERSTEEG

De keuze, van Edith Eva Eger. Mensen hebben altijd een keuze. Kiezen om niet (meer) mee te doen. Om af te haken, ook al was het alleen maar in je hoofd. Elke dag opnieuw kan je kiezen en moet je kiezen. Waarbij keuzes uit de weg gaan ook een keuze is. Dit boek heb ik gekregen van mijn tante, 96 jaar inmiddels. Een lichtvoetige intelligente vrouw die elke dag de keuze maakt om vrolijk uit haar bed te komen. Het is prachtig boek en geeft hoop en is voor mij richtingbepalend.

AMANDA BROUWERS

Ik vind de bundel Doe het toch maar van Babs Gons heel hoopgevend, niet per se omdat elk gedicht nou heel vrolijk is, maar omdat er mensen zijn die zich heel krachtig uitspreken voor liefde (in bijvoorbeeld het gedicht 'als je nooit in haar schoenen hebt gelopen') en heel erg raken aan de kern van ons zijn, zoals we nu al zijn. Niet zoals we zouden moeten zijn of woorden (moeilijk onder woorden te brengen, maar luister bijvoorbeeld naar het gedicht 'billenman' op YouTube). Ik raak altijd ontroerd en krijg positieve energie van deze bundel. Ook haar columns verzameld onder 'alles wat je liefhebt wordt mooi' zijn aan te raden.

ESTHER KOGELMAN

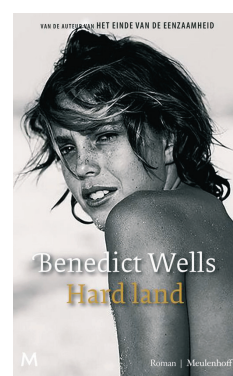
Etty Hillesum, het verhaal van haar leven. Judith Koelmeijer beschrijft in dit boek het leven van een van de meest verguisde en bejubelde joodse schrijfsters voor, tijdens en na de Tweede Wereldoorlog. Judith maakt haar een mens in een absurde en moeilijke tijd. Ze neemt de lezer mee op een grondige zoektocht naar feiten over Etty. Wie was ze echt? Wat dreef haar? Waarom werkte ze vrijwillig in kamp Westerbork? Waarom dook ze niet onder?

Etty was een bijzondere vrouw die gedwongen was zich te verhouden tot haar omgeving en heel pakkend kon schrijven hierover. Ze bleef hoopvol en positief tot het helaas bittere eind. Haar veerkracht en overdenkingen zijn voeding voor de geest.

SHAWN NOORLANDER

Mijn keuze is Als je het licht niet kunt zien van Anthony Doerr. Twee ontzettend mooie verhaallijnen die bij elkaar komen. Het is een emotioneel boek, waarin tragische gebeurtenissen en eenzaamheid een rol spelen. Maar het is ook een hoopvol boek, waarin de mooie dingen des levens ook tot uiting komen.

EGBERT HERMSEN

Hard Land van Benedict Wells is volgens een van de recensies 'een smeulende, melancholische roman over het leven van een eenzame, onzekere en gevoelige jongen die schoorvoetend de wereld ontdekt.' Het hoopvolle is het herkennen en het besef dat best veel gevoelens, situaties en emoties universeel zijn. Ook een aanrader voor zoekende en zwoegende studenten, want het eind is happy.

Maak wat van je leven

ANKE VAN DER MEER

Waarom doe ik dit eigenlijk? Zodat ik mijn hele leven kan werken? En dan? Met pensioen gaan op mijn 70ste? Pffff, wat heeft het voor zin dan? Elke dag is weer hetzelfde, opstaan, studeren en weer naar huis. Het leven neemt mij mee in een sleur. De uren, dagen en weken vliegen voorbij. Het lijkt iedereen wel te lukken, allemaal op schema en tot nu toe alle punten behaald. Maar ik krijg het niet voorelkaar. Deze vragen spoken door mijn hoofd: "Ga ik een carrière maken of word ik toch een sloeber? Ga ik echt iets doen wat mij gelukkig maakt of eindig ik uiteindelijk toch in de snackbar om de hoek?"

Pratend met de andere studenten om mij heen hoor ik dingen als: 'Goh deze laatste weken pakken mij, ga ik dit nog halen?', 'zal ik dan toch maar een sugar daddy nemen? Of: 'Dan maar een stripper worden.' Dit zeggen we allemaal met een knipoog erbij. Maar ik denk dan wel bij mezelf: wat nou als mijn leven niet soepel verloopt, wat nou als ik dit schooljaar niet haal. Wat nou als?

Mijn vader zegt dan: "Als je dit jaar niet haalt is je leven niet voorbij, je bent nog jong je kunt nog alle kanten op". Ik wil dat zo graag geloven. Maar, het enige wat ik denk is: blah blah blah. Jij hebt makkelijk praten, jij hebt al een huis, auto, vrouw en kinderen, je eigen bedrijf en je eigen carrière.

"HOE PAKT DE 'GEWONE' NEDERLANDER HET AAN?"

En dat is ook zo, hij heeft 'alles' al. Mijn vader heeft al heel veel bereikt, maar ook hij is met niks begonnen. Je ziet overal interviews over bekende Nederlanders, die dan ook vanuit niks zijn begonnen. Ze vertellen dan over hun jeugd en het begin van hun carrière. Je kent ze wel, die bekende Nederlanders zoals Chantal Jansen, Douwe Bob en Anouk. Die interviews zouden dan zo'n beeld moeten geven van: 'als zij het kunnen, kun jij het ook'. Maar aan het einde van de dag is dat maar een 'handjevol mensen'. De meeste Nederlanders zullen nooit zo'n leven leiden. Dus mijn vraag is: hoe pakt de 'gewone' Nederlander het aan? Hoe is mijn vader aan een carrière gekomen?

We lopen in het kleine dorpje Hallum. Hallum is een pittoresk dorpje in Friesland, met zo'n 2500 inwoners. In het dorp vindt je een bakker, supermarkt en slager. Ook heeft Hallum een eigen voetbalclub genaamd SV Wykles Hallum. Daarnaast is het sport-

DICKY VAN DER MEER

BEELD: FAMILIE VAN DER MEER

park De Swan Stjerren een drukbezochte plek. In Hallum is mijn vader geboren en getogen. We lopen langs zijn oude basisschool genaamd Het Fundament. Ik vind de naam wel passend. Op een basisschool wordt ook echt je 'fundament' gecreëerd. Alle dingen die je daar meemaakt neem je je hele leven mee. Mijn vader staat stil voor de school, allemaal herinneringen komen bij hem naar boven.

"Toen ik in klas 6 zat (groep 8) mocht ik niet meedoen met de eindmusical. Ik kon niet 'goed genoeg' zingen, zei de meester dan. Voor mijn zelfvertrouwen zou het dus beter zijn om niet mee te doen, want ik zou anders behoorlijk voor schut staan. Volgens de meester dan. Sindsdien ben ik nooit meer gaan zingen of dansen. Op feestjes kan ik mezelf nooit helemaal laten gaan. Dat ik niet mee mocht doen heeft juist mijn spontaniteit afgepakt. Daar baal ik soms nog steeds van. Zo zijn er nog zoveel verhalen zoals deze. Ondanks dat ze niet altijd even leuk zijn, maken die verhalen je wel tot de persoon die je nu bent."

“Als kleine jongen werd ik opgevoed met het Christendom, dat vond ik eigenlijk helemaal niks. Twee keer in de week naar de kerk. Ik ging liever naar voetbal, spelen op het schoolplein en streken uit halen. Zoals appels jatten met mijn vrienden. Later ging ik naar de mavo en daarna naar de havo. Daar heb ik vrienden voor het leven gemaakt, ondanks dat ik maar een jaar havo heb gedaan. Ik kreeg de ziekte van Pfeiffer, was vooral heel erg moe en mocht van de directeur ook niet mijn jaar over doen. Ik stond er te slecht voor en volgens die directeur kwam dat niet alleen door mijn ziekte. Dat klopte ook wel. Ik was te veel met de dames bezig, ging vaak naar het café om te roken en te drinken. Heb soms nog wel spijt dat ik de havo niet heb afgemaakt. Maar dan was mijn leven niet zo gelopen zoals nu.”

Nu is mijn vader een man van 56 jaar, met een bril en zwarte krullen. Hij heeft al een stuk minder krullen dan vroeger en zijn baard is alweer een beetje grijs. Hij draagt meestal bloesjes of polo's met daaronder een spijkerbroek en van die typische kantoor schoenen. Iets wat hij altijd bij zich heeft is zijn aktetas, daarin zitten zijn agenda en laptop. Het is echt zo'n doorsnee vader die op 'kantoor' werkt. Zijn kantoor is ook de plek waar we nu zitten. Ingericht in de kleuren rood en wit, de kleuren van zijn bedrijf. Met een bruine bureautafel en zwarte stoelen. In de hoek staat een koffieapparaat. Espresso, dat is wat hij vandaag de dag drinkt. Hij is van jongen veranderd in een man. Met het roken is hij gestopt en in plaats van bier drinkt hij espresso. Die overstap is niet vanzelf gegaan.

Wat maakt jou jou?

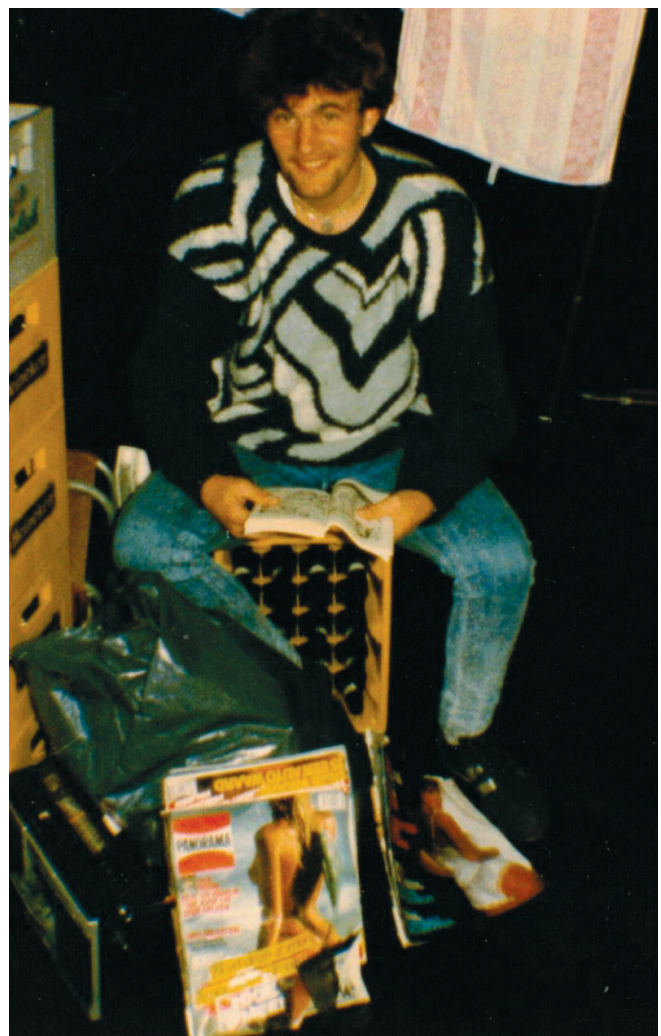
De opvoeding van mijn ouder natuurlijk, dus netjes opgevoed. School heeft mij ook gevormd, ik moest altijd hard werken om dingen te bereiken. Ik heb door alle fouten in mijn verleden veel geleerd en in plaats van in de put te zitten ging ik er zelf uit klimmen. Ik ben een echte doorzetter geworden. Ook ben ik sociaal. Ik wil iedereen helpen, maar dan moet het wel van beide kanten komen. Het maakt mij niet uit of je een putjesschepper bent of directeur, zolang je mij maar met respect behandelt, behandel ik jou ook met respect.

“Op het mbo heb ik voor de opleiding tot laborant gekozen. Ik wist niet wat ik wilde doen dus koos ik hier maar voor. Ik was immers goed in het analyseren en onderzoeken. Toch voelde ik me helemaal niet op mijn plek daar. Ik was omsingeld door nerds, niemand die van een feestje hield en ook niet van een geintje. Maar ik ben doorgegaan, want ik wilde heel graag een opleiding afronden. Heb een paar jaar in die branche gewerkt, maar al gauw wilde ik een andere richting op. In loondienst, dat leek mij wel wat. Dus een cursus gedaan en een baan gevonden. Ik kon dit heel goed, eindelijk iets gevonden wat ik leuk vond. Zelfs zo leuk dat het plan van een eigen verzekeringsbedrijf ontstond. Samen met een compagnon heb ik uiteindelijk dat verzekeringsbedrijf opgezet.

“GA IK EEN CARRIÈRE MAKEN OF WORD IK TOCH EEN SLOEBER?”

“Toen kwam de kredietcrisis en ging het heel slecht met het bedrijf. Ik moest eruitstappen voordat het bedrijf failliet ging. Midde in de crisis had ik ineens geen baan meer, moest weer van nul af aan beginnen. Ben weer in loondienst gegaan en heb daar een aantal jaren gewerkt, maar het hebben van een eigen bedrijf knaagde toch aan mij. Ik wilde weer opnieuw beginnen. Ik wist het helemaal zeker, had geleerd van mijn fouten en deze keer zou het lukken. Ik heb mijn baan opgezegd en was al begonnen met het opzetten van mijn bedrijf. Deze keer een uitzendbureau. Ik was net klaar met de opzet, mijn uitzendbureau zou binnen enkele maanden geopend worden. Totdat opeens Corona op kwam zetten. Ik wilde bijna opgeven, maar gelukkig heb ik dat niet gedaan. Want corona is voorbij en ik heb het nu drukker dan ooit. De zaken gaan goed en het uitzendbureau loopt fantastisch. Geef dus nooit op en blijf doorgaan, soms zit het even tegen maar je komt er altijd bovenop. Zolang je maar in jezelf blijft geloven.”

“IK WAS OMSINGELD DOOR NERDS, NIEMAND DIE VAN EEN FEESTJE HIELD EN OOK NIET VAN EEN GEINTJE”

DICKY VAN DER MEER

BEELD: FAMILIE VAN DER MEER

"Opvoeding maakt een mens eerlijk en oprecht"

NICOLE ALDENKAMP

De meeste mensen deugen, is het optimistische pleidooi van Rutger Bregmans in zijn gelijknamige boek. Bregmans pleidooi kreeg bijval, maar ook kritiek. Ik stelde Amber van der Schaaf, student aan de lerarenopleiding Engels de vraag hoe zij als toekomstig docent Engels naar haar werk en jongeren kijkt. Deugen jongeren? Is goed gedrag aangeleerd, of zit dat in de aard van mensen.

"Ik denk niet dat een mens van nature deugt", zegt Amber. "Ik denk dat nurture veel moet doen voordat een mens zijn morele waarden goed op een rijtje heeft." Vooral school speelt daarbij in haar ogen een cruciale rol. "Maar misschien komt dat ook omdat ik een lerarenopleiding doe", erkent ze. Hoe dan ook: "Ik denk niet dat je vanuit jezelf deugt."

WAT MAAKT EEN MENS EERLIJK EN OPRECHT?

"Ieder mens is feilbaar, maar ook maakbaar. Zelf vertel ik ook wel eens een leugen om bestwil als ik ergens onderuit wil komen, maar ik denk dat je eigen moraal en waarden vooral uit de opvoeding voortkomen. De invloed van de thuissituatie en het karakter en de opvoedingsaanpak van ouders zijn groot. Ik denk dat eerlijk en oprecht zijn vooral uit de opvoeding moet komen. Het is ook wel een beetje problematisch als een kind dan uit een gezin komt met narcistische ouders, waardoor je als kind dat meekrijgt en eigenlijk niets anders kent."

WAT MOET ER VERANDEREN?

Een veilig leerklimaat voor de leerling, dat is in de basis. Daar wordt ook in de opleiding al erg de nadruk op gelegd, ziet ze. Vanuit Windesheim wordt aangeleerd om een sfeer te creëren waarin de leerling fouten durft te maken. "Als een leerling bijvoorbeeld uit woede een stoel uit elkaar zou schoppen is dat niet erg, maar kan het gedrag wel gecorrigeerd worden. Dan snapt de leerling wat hij fout heeft gedaan zonder dat de situatie escaleert en het kind agressiever wordt."

Hoewel daar aandacht voor is, houdt de opvoedverantwoordelijkheid van leraren volgens haar ook ergens op. "Leraren zijn geen pedagogische medewerkers. Ze kunnen er dus tot op zekere hoogte wat aan doen, maar op een gegeven moment hebben kinderen met een gedragsprobleem gewoon een andere docent nodig." Daarin ziet Amber ook een grote meerwaarde van het speciaal onderwijs. "Nu zie je heel vaak, zoals op mijn stageplek, dat kinderen met ernstige ADHD gewoon nog daar op school zitten. Terwijl er vroeger sneller werd gezegd dat ze dan naar het speciaal onderwijs konden." Amber pleit ervoor dat 'moeilijke' leerlingen makkelijker naar het speciaal onderwijs moeten kunnen gaan. "De begeleiding daar is beter dan die van de docenten die lesgeven in het reguliere onderwijs." Wel ziet ze ook een keerzijde: "Het risico

is wel dat je in een klas met andere mensen zit die ook gedragsproblemen hebben, waardoor de leerling dat als normaal kan gaan zien." Bovendien vindt ze dat het makkelijker moet zijn om weer terug te gaan naar het regulier onderwijs. "Ik denk dat als een leerling inziet dat hij wel op een reguliere school terecht kan, maar dat het iets meer moeite kost, dat dat iets anders is dan een leerling die op het speciale onderwijs blijft herrieschoppen. Ik vind dat de lijn tussen gewoon middelbaar en speciaal onderwijs iets flexibeler mag zijn, in plaats van de strakke lijn die het nu is."

HOE MOET EERLIJK EN OPRECHT ZIJN WORDEN AANGELEERD?

"Volgens mij wordt je vooral tijdens de adolescentie definitief gevormd. Op de basisschool ben je nog heel makkelijk beïnvloedbaar, daar leef je eigenlijk in een soort bubbel, waardoor je niet het idee hebt dat je gekke dingen gaat doen." Als kinderen naar de middelbare school gaan komen ze volgens Amber voor de keuze om bepaalde fouten wel of niet te maken. "Zelf kom ik uit een dorp en ging ik in een stad naar de middelbare, en dat was echt totaal anders. Daardoor krijg je een soort setback en dan ga je denken van: 'Wat doe ik hier? Pas ik hiertussen?'" Daarin is onzekerheid en gebrek aan sense of belonging een aanjager van problematisch gedrag, stelt Amber. "Ik denk dat ouders zich er meer bewust van moeten zijn dat dit onzekere gedrag problematisch kan uitpakken. Denk aan drugsgebruik wat heel snel als een van de eerste signalen wordt gezien op de middelbare school. Omdat je dan met een groep met 'druggies' rondloopt waar je als puber bij wilt horen, zodat je vrienden hebt. Ik denk dat daar meer voorlichting over moet komen, en bijvoorbeeld hulplijnen voor de ouders. Voor de kinderen zijn er genoeg hulplijnen, maar kinderen zien zelf vaak niet snel in dat ze dit nodig hebben. Dan moeten ouders die verantwoordelijkheid nemen en aan de bel kunnen trekken."

HOE ZIE JE JEZELF ALS TOEKOMSTIG DOCENT?

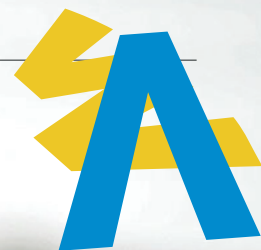
"Dat is een goede vraag, laten we zeggen een docent die toegankelijk is en kinderen opleidt voor het latere leven."

AMBER VAN DER SCHAAF

BEELD: NICOLE ALDENKAMP

SYSTEEMVERANDERING
KUN JE LEREN!

Agency Generale is een serie activerende gastcolleges rond het thema systeemverandering. Met iedere maand een gastdocent die bij Windesheim kennis en kunde komt delen. Laat jij je inspireren?

We trappen de reeks af met Derk Loorbach, professor socio-economische transitie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en directeur van transitie-onderzoeksinstituut Drift. Zijn motto: 'Circulaire economie is het enige alternatief'. Met Derk duiken we in de theorie en praktijk van transitie management.

AGENCY
GENERALE!

26 SEPTEMBER
16:30 UUR
D0.54

Alphakids

SIMON DEPPENBROEK

“Deze generatie gaat het einde betekenen van de wereld. Ze doen niks anders meer dan zielloos op hun iPad scrollen op TikTok en YouTube terwijl hun ouders hetzelfde doen op hun telefoon. Ze spelen niet eens meer buiten.” Dit soort dingen hoor je steeds meer, maar klopt het wel? Kijk, ook ik heb zo mijn twijfels over deze zogenaamde generatie ‘alpha’. Daarom wil ik zelf ondervinden of dit inderdaad de laatste normaal functionerende generatie is voordat Wall-E werkelijk wordt. Blijkbaar zeggen ze al een paar duizend jaar dat “deze generatie het einde is van de mensheid!” aldus een willekeurige romein. Dus het zal wel niet... of toch?

BOZE VOGELS

De kinderen die onder generatie alpha vallen zijn geboren tussen 2010 en 2025. Wat is dé plek om erachter te komen of de alphakids echt de hele dag binnen zitten of niet? Disneyland. Bij de ingang, voor de strenge kaartjescontroleur, staat een jongetje van 11 dat geen Nederlands spreekt, alleen Frans. Zijn moeder vertelt me in gebrekkig Engels dat “Jermain écht een buitenkind is, hij heeft nog geen telefoon en hij heeft daar vrede mee.” Wel geeft ze toe dat Jermain in de auto naar het attractiepark op zijn moeders telefoon “een of ander spel speelde met vogels die afgeschoten worden van een katapult.” Waarop ik een glimlach niet kan onderdrukken, want dat is natuurlijk ‘Angry Birds’.

BLOEMPOT

Een goed begin, bedenk ik. Het zou toch ook raar zijn om als kind in Disneyland op een scherm te kijken? Het is de plek waar dromen werkelijkheid worden. Een plek waar je als kind je ogen uit zou moeten kijken, niet eens kunnen denken aan een scherm. Je voelt ‘m vast al aankomen hè? Een jongetje met een zwart bloempotkapsel zit met zijn ouders bij Bella Notte een pizza te eten in de vorm van Mickey Mouse. Voor zich een gigantische tablet voor zich met daarop een ‘Roblox’ video. Zijn ouders naast hem ook beide ingezogen op de telefoon. Schakelen naar de journalist modus en Engels accent aanzetten, brutaal zijn en aanspreken. “You shoun’t be out ‘ere judgin’ me parentin!” krijg ik te horen in nog maar net verstaanbaar Manchester Engels. Toch ben ik benieuwd waarom een kind tijdens het eten dopamine moet binnenkrijgen van een video. Zijn moeder vertelt me dat hij sneller zijn eten op eet wanneer hij video’s kijkt. “Daarnaast hebben we regels zodat hij niet de hele dag op dat ding zit, die hij meestal gewoon nakomt.”

Het arme 9-jarige slachtoffer van die regels vertelt me met een stuk minder heftig dialect dat hij liever de hele dag Fortnite speelt met zijn vrienden dan dat hij gaat buiten spelen. Zijn ouders reageren met een nerveus lachje. “Papa en mama hebben stomme regels, als ik moet eten mag ik nooit het potje afmaken”, vertelt hij. “Al mijn vrienden mogen wel altijd langer blijven spelen.” Grappig hè, het lijkt wel alsof elk kind dat tegen zijn ouders zegt. Wie zijn die ouders die hun kind écht de hele dag laten gamen? Volgens mij is het een grote bluf. Daarna laat hij me zijn favoriete Fortnite ‘skin’

zien, een bananenman, en ik die van mij, een paarse dinosaurus. Hij vindt het fantastisch dat ik kan meepraten over het spel. Zijn moeder reageert verrast: “Normaal is hij nooit zo enthousiast, ik probeer de spelletjes die hij speelt te begrijpen maar het lukt me gewoon niet”. Zo zie je maar, games kunnen zelfs bijdragen aan het vormen van een band, helemaal bij kinderen.

BIJNA GESCAMMED

Later die dag sta ik in de rij voor een overheerlijk warm broodje met seranoham en gesmolten kaas. Een klein blond meisje met een Minnie Mouse hoedje op loopt naar me toe in de rij. “Doe joe want to baai a breeslet?” vraagt ze aan me met een overduidelijk nederlands accent. Ik vertel haar dat ik gewoon een Nederlander ben. Ze kijkt me aan alsof ik een soort alien ben. “Oh, maar wil je nog steeds een breeslet?” Ze haalt een kartonnen cilinder uit de buidelzak van haar hoodie met zo’n twintig kralen armbandjes eromheen. “Vijftien euro en vijfennegentig cent meneer, deze heeft een plaatje van Mickey als je die leuk vindt.” Ben je helemaal betoeterd, dat was vroeger voor mij ongeveer dertig maanden zakgeld. Haar moeder vertelt me dat ze filmpjes kijkt op YouTube en daarvan allemaal nieuwe designs leert. “Dan heeft ze die prijs ook zeker van YouTube”, stel ik. Waarop het meisje me met een vrieskoude blik aankijkt. Als bliken konden doden was ik ter plekke neergevallen, in Disneyland nota bene.

CONCLUSIE

Drie verschillende verhalen, jij wil zeker een conclusie. Komt ie, zonder ChatGPT. Het valt mee, althans, zo lijkt het. Alphakids zitten zeker de nodige tijd op hun tablets. Wat nog steeds zo’n rare uitdrukking is, zitten op. Maar laten we eerlijk zijn, toen wij jonger waren hadden we onze Nintendo DS of een Playstation Vita. Al mocht en hoefde ik die niet voor me te hebben tijdens het eten. Daarentegen inspireert ze het gelukkig ook, bijvoorbeeld om armbandjes te maken. Nu nog even goed opletten bij economie op de middelbare bij de onderdelen vraag en aanbod en prijskwaliteitverhouding, want die prijs is absurd. Nou moet er wel gezegd worden dat moderne (short-form) media zoals TikTok een andere impact hebben op kinderen dan een beetje bowlen op de Wii, maar dat is een verhaal voor een andere keer. Voor nu, denk ik dat we nog wel even doorkunnen zo. Al kan het echt wel minder met het schermgebruik. Ja, ik kijk ook naar jou lezende ouder, want dat geldt ook gewoon voor jou.

STEFAN, HUISMEESTER

Wat mij gelukkig maakt? Oh, dat zijn echt hele kleine dingen. Het zijn er te veel om op te noemen. Bijvoorbeeld dat de buurtkat vanochtend bij me langskomt, en een paar koppies geeft. Daar word ik gelukkig van. Ik ben gek op dieren, dus daar word ik blij van.

Hoop, dat woord betekent niet zo veel voor me. Ik heb zoiets van: haal het geluk uit de dingen die je hebt. Ga niet verder kijken. Het komt vanzelf wel. En als je het uiteindelijk hebt, dan denk je: waarvoor heb ik het eigenlijk gedaan. Haal geluk uit de kleine dingen. Dat vind ik belangrijk. En wees gelukkig met wat je hebt.

SUZE

Ik zie nog wel een hoopvolle toekomst voor me, maar wel binnen mijn eigen kring, met mijn gezin, familie en vrienden. Daarnaast kun je alleen maar hopen dat al het gezeik in de maatschappij zal verminderen. Ik vind dat je nooit moet hopen op iets beters, dan kun je blijven hopen en dat is zonde van je leven.

TINEKE, KANTINE

Geluk is voor mij goede gezondheid. Het zonnetje. Leuk werk. En een wereld zonder oorlog en zonder honger. Want er zijn ook heel veel kinderen die sterven door honger.

En dat de wereld gewoon beter gaat worden. Stoppen met het opwarmen van de aarde. Beter opletten op de CO2 uitstoot van alle fabrieken. Mijn levensmotto? Gelukkig en gezond blijven.

DANIEL

Het is lastig om te zeggen of ik mijn toekomst positief zie. Er kan in korte tijd zoveel veranderen, kijk maar naar de coronapandemie. Ik heb mijn hoop gevestigd op de slimme mensen van deze generatie, die hopelijk de oplossingen hebben voor de grote problemen als stikstof en plastic. Sociale media speelt hier ook een grote rol in, sommige problemen verergeren hierdoor. Of de problemen worden te snel verspreid waardoor er van een lokaal probleem een globaal probleem wordt gemaakt. Mijn levensmotto is leef en laat leven.

MARTE, STUDENT HRM

Ik ben zelf positief genoeg ingesteld om een hoopvolle toekomst voor me te zien. Mijn motto is: focus je op de kleine dingen. Hoop zie ik als iets waaraan je je vasthoudt wanneer je in moeilijke tijden zit. Maar hoop zit voor mij dus ook in de kleinere dingen, zoals een goed cijfer halen. Het grootste waar ik op hoop is dat iedereen op de wereld gelukkig is. Alles wat je aandacht geeft, groeit.

MANOUK, STUDENT HRM

In de huidige wereld wordt het steeds lastiger voor jongeren om de hoop vast te blijven houden. Maar voor mij blijft hoop een anker in je leven. Er liggen nog kansen voor de toekomst.

CONNIE

De toekomst is hoop, dus natuurlijk zie ik de toekomst nog hoopvol in. Onder de jongeren zijn zoveel mooie mensen met goede ideeën, gedachten en plannen. Dat komt echt wel goed! Het zal mooi zijn als radicalisme stopt, in de breedste zin. Een beetje nuanceren doet elk mens goed. Ik ben het heel erg eens met het gezegde 'hoop doet leven'.

“Ik waardeer de kleine dingen als groot, omdat ik nooit veel heb gehad”

SHARON DE GRAAF

De scouting was voor hem de plek waar hij zich wél veilig en thuis kon voelen. Jack Ploeg (27) groeide op in een onveilige thuissituatie. Nu, jaren later, durft hij erover te praten. Jack vertelt over zijn probleemjeugd met een alcoholistische vader, uithuisplaatsing en huiselijk geweld.

“Inmiddels ben ik 27, maar vroeger, toen ik nog kind was heb ik een beetje een probleemjeugd gehad: een alcoholistische vader, huiselijk geweld en uithuisplaatsing.

Mijn pa sloeg mijn ma, daarom vertrokken we naar een vrouwenhuis. Hier kwam ik rond mijn zevende terecht. We zijn in twee jaar tijd drie keer in zo'n huis terechtgekomen. Na drie keer in een vrouwenhuis te zijn geweest werd mijn moeder opgenomen en ben ik met mijn broertje en zusje meegenomen door jeugdzorg. Ik ben toen bij drie verschillende pleegouders ondergebracht tot dat er plek was bij een jeugdopvang. Daar werden we uiteindelijk gedumpt. We zaten in die jeugdopvang met twintig kinderen en één begeleider. Ze hadden daar niet echt aandacht voor je, er was toen nooit iemand die kwam vragen hoe het met je ging. Ik was de oudste en moest mijzelf maar redden. Op school ging het ook niet echt lekker. Ik had nooit voldoende concentratie op school, ik kreeg een laag advies. Later kwam ik met foute vrienden in aanraking. Ik werd naar veel andere scholen gestuurd en heb denk ik op zeven of acht verschillende scholen gezeten.

Inmiddels begin ik mijzelf langzaam te kennen en kreeg kortgeleden de diagnose PTSS. Dat verklaart ook wel waarom ik altijd aan sta en problemen heb met emoties. Nu praat ik er langzaam steeds meer over en ben ook begonnen met therapie. Ik kom er nu pas achter dat wat er in mijn jeugd gebeurd is, toch best veel is. Ik miste vroeger wel echt een familie om mij heen. Mijn vader was een alcoholist en mijn moeder was er ook niet echt voor mij. Toch kon ik haar niet echt de schuld geven, want zij was ook helemaal ingestort.

Deze ontbrekende familie heb ik toen wel bij scouting gevonden. Bij scouting voelde ik mij thuis. Mijn opvoeding heeft daar ook grotendeels plaatsgevonden. Als kind kwam ik bij scouting en keek altijd al op naar mijn leiding. Ik ontdekte daar ook mijn voorbeeld, mijn oude scoutingleider. Hij heeft mij heel veel geleerd en heeft mij door veel dingen heen geholpen terwijl hij niet eens wist dat hij dat deed. Het was echt een vaderfiguur voor mij. Binnen deze zelfde scoutinggroep kwam er rond mijn twintigste iemand naar mij toe en zei: 'ik denk dat jij wel een goede leiding kan worden.' Dat was toch wel echt een keerpunt, want er geloofde toch nog

iemand in je, dat kon ik zelf al niet meer. Later kwam er ook een vriendin naar mij toe, die vroeg of ik een keer wilde praten. Eerst wilde ik dat niet totdat ik mijn pa weer dronken hoorde schreeuwen, toen besloot ik toch maar naar haar toe te gaan.

Het leven leek eindelijk een beetje goed te gaan, maar toen stortte alles weer in. Mijn moeder overleed. Twee maanden daarna besloot de vriendin waarmee ik durfde te praten dat zij het niet meer aan kon. Het praten over mijn problemen werd haar toch te veel. Mij werd het ook allemaal te veel dus ik ben toen gestopt als leiding bij scouting, maar daar werd het eigenlijk ook niet beter van. In deze periode ben ik ook veel vrienden waarmee ik sinds de basisschool bevriend was kwijtgeraakt. Ik kwam erachter dat de mensen die vrienden leken toch geen echte vrienden waren. Een tijd later wilde ik weer terugkomen bij de scouting waar ik mij zo thuis voelde. Dit wilden zij echter niet, aangezien ik volgens hen niet meer verantwoordelijk genoeg was om leiding te geven. Voor mij was deze scoutinggroep echt mijn familie en dat raakte ik toen ook kwijt.

Ik vertelde mijn therapeut dat mijn moeders overlijden het mak-

“HET LEVEN LEEK EINDELIJK EEN BEETJE GOED TE GAAN, MAAR TOEN STORTTE ALLES WEER IN”

kelijkste was dat jaar. Dan zitten ze je dom aan te kijken, dat is niet makkelijk. Toen zei ik tegen ze: 'Ik zei ook niet dat het makkelijk was, ik zei: het was relatief gezien het makkelijkst.' Mijn moeder kon daar niets aan doen. Ja, kanker. Het is shit maar zij koos er niet voor. Mijn vrienden zijn wel gewoon weggegaan bij mij. Inmiddels zit ik bij een nieuwe scoutinggroep en bouw daar nu weer nieuwe dingen op. Ik hoop dat ik daar weer een nieuwe familie kan creëren. Verder sta ik nu op een wachtlijst voor een nieuwe therapie die ik ga volgen en die effectief is voor trauma verwerking. Hiermee hoop ik rust te kunnen krijgen en gewoon weer een keertje uit te kunnen staan.”

Wat maakt jou jou?

“Dat is een moeilijke vraag, maar ik denk dat wat mij een beetje uniek maakt is dat ik er altijd voor een ander zou zijn, ik zou namelijk niemand hetzelfde gunnen. Iets wat mij nog meer uniek maakt is dat ik altijd de kleine dingen als groot zou waarderen, omdat ik zelf nooit veel gehad heb.”

JACK PLOEG
BEELD: SHARON DE GRAAF

Margot over queer zijn: 'Ik vond uit de kast komen supereng'

MAUD RENZENBRINK

"Ik was eerst te bang om bij de GSA te gaan, maar toen ging een vriend ook, dus toen zijn we samen erbij gegaan", zegt Margot. Wanneer ik haar spreek heeft ze net haar examens achter de rug. In haar laatste jaren op het Montessori Lyceum zat ze bij de GSA en ze kijkt nog steeds tevreden terug op die keuze. "Ik vind bij de GSA vooral het gevoel van een groep, ook al is het grootste deel van mijn vriendengroep ook queer. Daar heb je wel echt mensen die daar heel open over zijn en daar ook echt over willen praten."

UIT DE KAST KOMEN

"Sinds mijn dertiende ben ik al uit de kast als niet straight en sinds een jaar weet ik dat ik lesbisch ben", zegt Margot. Ze geeft aan dat queer zijn een thema is waar ze al lang mee bezig is, maar dat haar ervaring met uit de kast komen heel mixed was. "Ik kom zelf uit Aduard, een klein dorp, dus daar is er echt helemaal geen acceptatie. Mijn familie is er wel gewoon oké mee en mijn vrienden waren zelf ook queer, dus dat was geen probleem. Ik vond het wel super eng om uit de kast te komen, dus het is belangrijk voor mensen om te weten dat het echt heel belangrijk is dat je een oké reactie geeft als iemand je zoiets toevertrouwt."

Door de jaren heen is er volgens Margot op het gebied van LGBTQ+-rechten en acceptatie wel veel veranderd. "Queer zijn is tegenwoordig veel meer genormaliseerd, voornamelijk door meer representatie in de media en daarnaast zijn er nu veel meer labels dan alleen homo, trans en bi."

"IEDERE KEER ALS WE SAMEN ZIJN VOEL IK GEWOON EEN GOLF VAN BLIJDSCHAP DOOR ME HEEN EN ZOIETS HEB IK NOG NOOIT GEVOELD MET IEMAND ANDERS"

MISVATTINGEN EN GEWELD

Er bestaan nog al wat misvattingen over 'de alfabetpeople', zoals de gemeenschap wel eens op TikTok genoemd wordt. "Mensen denken vaak dat vrouwen die gay zijn er heel mannelijk uit zien, terwijl dat helemaal niet het geval hoeft te zijn. Daarnaast is het vaak een aanname dat mensen die queer zijn ook mentale problemen hebben en dat is ook al helemaal niet altijd het geval." Margot merkt ook dat queermensen vaak dezelfde vragen krijgen. "Ik krijg vaak de vraag: weet je dat dan wel zeker dat je lesbisch bent, want je bent nog zo jong of denk je niet dat dat later nog

gaat veranderen. Die vragen vind ik allebei heel vervelend, want nu is het zo en nu identificeer ik me zo en stel het verandert later dan kan dat, maar nu op dit moment is het gewoon zo."

Margot vertelt dat het niet alleen bij vervelende opmerkingen blijft. "Er is bij ons op school een keer iemand in elkaar geslagen, omdat die een queervlag meegenomen had. De school heeft toen gelukkig wel goed gehandeld en de jongens die dat gedaan hadden zijn geschorst."

"HET IS ECHT BELANGRIJK DAT JE EEN OKÉ REACTIE GEEFT ALS IEMAND JE ZOIETS TOEVERTROUWT"

Margot begrijpt niet goed waar de haat vandaan komt, maar heeft wel een idee wat een mogelijke oorzaak zou kunnen zijn. "Bij Nederlands heb ik een keer een onderzoek gedaan en toen heb ik gevonden dat mensen zich geïntimideerd kunnen voelen als minderheden meer geaccepteerd worden en dat ze dan misschien het gevoel krijgen dat zij minder belangrijk zijn, maar ik vind dat zelf een beetje bullshit want jij krijgt niet minder rechten. Ze krijgen er gewoon evenveel als jij al had."

Ze merkt ook op dat de seksuele voorlichting, wanneer het gaat om LHBTIQ+, op school heel erg slecht is. "Mensen weten vaak niet dat een vrouw die seks heeft met vrouwen ook soa's kan krijgen, dus het is echt schadelijk dat we daar niet over leren."

Ook binnen de community zelf kunnen er nog dingen beter volgens Margot. "Er is veel transfobie in de LGBTQ+-community, voornamelijk van andere groepen. Wij binnen de GSA hebben dat allemaal niet en accepteren transmensen daar wel. We vinden dat wel heel erg dat er dus mensen, vooral homoseksuele mannen die wat ouder zijn, zo transfobisch kunnen zijn. We moeten realiseren dat we als queers één groep zijn en dat we elkaar juist kunnen helpen"

WELK ADVIES HEB JIJ VOOR JONGE QUEER MENSEN DIE NOG NIET UIT DE KAST ZIJN?

"Het helpt heel goed om met iemand te praten waarvan je zeker weet dat diegene ook queer is. Verder moet je ook gewoon dingen proberen, probeer het om op een date te gaan met een vrouw of probeer een keer een vrouw te zoenen. Het is heel eng, maar het is wel de beste tip."

BEELD: MARGOT DRAAISMA

BEELD: MARGOT DRAAISMA

Margot heeft inmiddels zelf een ontzettend lieve vriendin waar ze tot over haar oren verlief op is. "We waren heel lang beste vriendinnen en dat zijn we nog steeds en we houden gewoon heel veel van elkaar. We zijn super vaak samen en iedere keer als we samen zijn voel ik gewoon een golf van blijdschap door me heen gaan. Zoiets heb ik nog nooit gevoeld met iemand anders. Ik zou niet zonder haar liefde en gezelligheid kunnen."

KIJKEN NAAR DE TOEKOMST

Over vijftien jaar, of eigenlijk nog eerder, hoopt Margot dat er gelijkheid is voor iedereen. "Ik denk dat we dan qua acceptatie al een stuk verder zullen zijn. Nog niet precies gelijk, maar in ieder geval een stuk beter dan nu en dan twintig jaar geleden."

De GSA is nu vooral een bekend concept op middelbare scholen, maar Margot denkt dat het ook goed zou zijn wanneer er meer aandacht komt op universiteiten en hogescholen. "Op de universiteit in Utrecht, waar ik komend jaar start, doen ze wel al

heel veel aan inclusiviteit en hadden ze ook een eigen boot op de pride. Daar zouden andere scholen nog een voorbeeld aan kunnen nemen."

Wat is de GSA?

GSA staat voor Gender Sexuality Alliance. Het is een groep mensen, vaak leerlingen op een school, die zich sterk maakt voor een veilige plek voor iedereen op school specifiek ook voor de LHBTIQA+-gemeenschap. Bij de GSA op het Montessori Lyceum in Groningen worden activiteiten georganiseerd, zoals Parsee vrijdag, maar ook kleinere activiteiten als een baking sale.

Van lezen naar spelen

Een kinderboek omtoveren tot een musical. Niet iets wat je elke dag hoort. Toch zijn communicatiestudenten Emma Stroot, Esther Koot, Nienke Muggen en Julia van Wijhe van hogeschool Windesheim deze uitdaging aangegaan. De Regenmaker, geschreven door Kees Klomp, beschikte volgens de studenten over de potentie om te worden herschreven tot een musical voor groep acht leerlingen. Het proces is in volle gang. Zo worden de liedjes geschreven en ingezongen door Bram Scharpach en Thirze Rebergen, studenten van het Koningstheater, en zijn de communicatiestudenten bezig om de tekst voor de musical te schrijven.

“We hebben een scriptschrijver gesproken. Met hem hebben we besloten dat de musical vooral hoop en samenwerking als hoofdthema's moeten hebben. We willen het verhaal op een gezellige, positieve en grappige manier brengen zodat het voor de kinderen leuk blijft. Het boek en deze musical zijn namelijk ontstaan uit de vraag van kinderen zelf. Zij wilden meer over dit onderwerp weten,” aldus Esther die wordt bijgevallen door Emma. “Door het luchtig te houden proberen we ook bij ouders die naar de musical kijken een soort van realisatie op te wekken dat zij iets tegen de klimaatopwarming kunnen doen.”

“Om een productie neer te zetten die kinderen leuk vinden vragen we ook feedback aan onze neefjes en nichtjes,” zegt Julia, die zelf ook haar neefje heeft gevraagd. “Vanuit hem kregen we te weten dat we de dieren uit het boek moesten veranderen in men-

sen. Hij wilde namelijk echt geen dier spelen.” Ook Esther krijgt van haar dochttertje goede feedback op de ideeën die ze voor de musical hebben. “We hebben haar het liedje laten horen en dat sloeg direct aan. Het was fijn om een bevestiging te krijgen dat we met de muziek in ieder geval op de goede weg zaten.” Toch vindt Esther het soms wel lastig om te bepalen wat ze allemaal kan doen om het klimaat te helpen. “Daar ben ik nog niet helemaal achter. Je kan namelijk wel je afval scheiden, maar dan vraag ik me altijd af of ik niet nog meer moet doen. Dat was ook wel een reden voor mij om mee te helpen aan dit project. Zodat ik echt iets kon doen voor de volgende generatie.”

“We zijn echt heel blij dat we dit project met elkaar kunnen doen. We vullen elkaar ook echt goed aan,” aldus Julia, waarna Esther haar antwoord rustig aanvult. “We werken allemaal met enthousiasme en maken deze musical omdat we het echt willen. Daarnaast hebben we ook dezelfde werkwijze. We zijn allemaal best wel ondernemend en willen met de musical hetzelfde doel bereiken.” Al hoeven mensen zich tijdens de musical niet aangesproken te voelen. “De bedoeling van de musical is niet om met een vingertje te wijzen naar de mensen die het niet goed doen,” zegt Julia, waarna Nienke daar graag nog wat aan toe wil voegen. “Het is ook niet een boodschap die we iemand op willen dringen. Het klimaat is de onderliggende gedachte. We willen vooral dat de kinderen het leuk hebben wanneer ze de musical opvoeren.”

"Zes finalisten, ze zijn allemaal winnaar"

ISA VELDMAN

Een wedstrijd waarin bepaald wordt wie de beste studentondernemer van Windesheim is, maar dan wel een wedstrijd zonder het woord 'strijd'. Ook dit jaar organiseerde het Centre for Entrepreneurship weer een uitdaging voor studentondernemers om zich te bewijzen. Daar hoeft dus niet maar één winnaar uit te komen, vertelt Cankut Ercan, docent-coach bij het Centre. Niet competitie, maar trots overheerst. "Je gunt het ze allemaal!"

Cankut Ercan (36) groeide op in Wezep en Zwolle-Zuid als kind in een migrantengezin. Zijn grootouders en ouders komen uit Turkije en maakte de keuze om naar Nederland te komen en keihard te werken voor een betere toekomst voor de volgende generaties Ercan. Cankut heeft zijn ouders zeker niet teleurgesteld: hij is de fractievoorzitter van Volt in de gemeenteraad van Zwolle en docent-coach op Windesheim.

Ondanks dat Cankut ook de nadelen van zijn Turks-Nederlandse achtergrond heeft ervaren, bijvoorbeeld tijdens het uitgaan bij voorbaat al geweigerd worden aan de deur, is hij dankbaar voor en ook trots op zijn roots. Cankut is afgestudeerd in Internationaal & Europees recht aan de Radboud Universiteit te Nijmegen, ondernemer met een internationale juridische praktijk en dus ook actief bij het Centre for Entrepreneurship. De kans op een goede opleiding, de kansen in de regio, dat alles wil hij nu ook doorgeven aan zijn volgende generaties. "Een eigen onderneming hebben vormt je", zegt hij. Op zijn dertigste dacht hij: "Wat wil ik gaan doen?". Interesse in mensen heeft ervoor gezorgd dat Ercan een community-lead werd en daar mensen probeerde te activeren. Hij was nooit politiek actief, totdat Volt voorbijkwam. "De manier waarop zij zich inzetten, de vibe, de mensen, hun streven naar verbinding, maar ook willen veranderen, zelfs wanneer dit voor opschudding zorgt", zijn de redenen van Cankut om zich bij de partij aan te sluiten en zelfs lijsttrekker te worden van Volt Zwolle.

Cankut geeft aan graag mensen te willen helpen. Hij droomt van een wereld waarin jongeren niet worden belemmerd door afkomst, gender, religie of sociale status. Zelf is hij zich bewust geweest van zijn buitenlandse afkomst en soms hier ook bewust van gemaakt. "Als je anders bent of authentiekter dan het kader, wordt daar commentaar op gegeven, ook negatief commentaar". Dit is iets wat volgens hem niet nodig zou moeten zijn. Cankut zou graag willen dat we met zijn allen beter naar elkaar luisteren, meer begrip tonen voor elkaar en ook de dialoog met elkaar behouden, want zo kom je volgens hem tot oplossingen.

Als coach en docent op Windesheim zet Cankut zich dagelijks

CANKUT ERCAN

BEELD:: ISA VELDMAN

in om studenten te begeleiden die een droom of idee hebben, vaardigheden willen leren of zelfs al een eigen onderneming hebben. "Netwerken, onderhandelen, presenteren en pitchen. Dit zijn vaardigheden die wij vanuit Centre for Entrepreneurship proberen mee te geven", aldus Cankut. Het Windesheim Centre for Entrepreneurship is een plek die studenten de mogelijkheid biedt om te werken aan ondernemerschap. Hier worden studenten geholpen om van een idee naar uitvoering te komen, te netwerken op evenementen en borrels. Hier krijgen ze financiële, fiscale en juridische begeleiding. Iedereen komt ervoor in aanmerking en kan zich aanmelden. Zolang je maar een droom of idee hebt die je wil verwezenlijken.

"FAAL HIER, HIER MAAKT HET TOCH NIET UIT. WE ZIJN ALLEMAAL AAN HET LEREN EN VAN JE FOUTEN LEER JE HET MEEST"

Jaarlijks wordt er vanuit het Centre for Entrepreneurship een wedstrijd gehouden waaraan alle studenten van Windesheim, zowel uit Zwolle als uit Almere, ongeacht de opleiding die je volgt, mee mogen doen. Wanneer je jezelf aanmeldt bij het Centre krijg je coaching. Hier word je niet alleen begeleid als ondernemer, maar ook als persoon en worden de vaardigheden zoals eerder benoemd, aangeleerd. Er wordt ook gevraagd of je mee zou willen doen aan de wedstrijd. Er zijn bij de wedstrijd verschillende categorieën. Je kunt de beste studentondernemer worden van Windesheim of de aanmoedigingsprijs winnen. Wanneer je de

REPORTAGE

aanmoedigingsprijs wint houdt dat in dat de jury jouw idee erg goed vindt, maar dat je nog wel wat stappen moet zetten om de beste te zijn. Deze prijs is dus een letterlijke aanmoediging om door te zetten, maar ook ontvangt de student een bedrag van 250 euro en gratis workshops die hem of haar verder kunnen helpen bij de eigen onderneming. De beste studentondernemer ontvangt ook de gratis workshops, een bedrag van 1000 euro en natuurlijk de topondernemersbokaal.

Cankut wordt er elke dag gelukkig van om de studenten hierin te coachen. "Het is een hele leuke wedstrijd waarbij het Centre niet per se competitief wil zijn, maar er vooral een inspirerend evenement van wil maken. Het gaat er vooral om het talent binnen Windesheim een podium te geven en zichzelf en hun idee te laten presenteren". Naast de wedstrijd is de coaching volgens hem belangrijk. Uitgangspunt is daarbij voor hem de 'T-shaped professional'. Daarbij is de eerste staander de vakinhoud en de tweede staander jouw vaardigheden. "Die vakinhoud wordt door docenten al in de studie gegeven, die vaardigheden kan je hier ontwikkelen". Cankut weet uit eigen ervaring als ondernemer hoe belangrijk dit is. "Die onderneming heeft me gevormd. Ik heb gemerkt dat het mij veerkracht, creativiteit en discipline heeft gegeven. Het gaat volgens hem daarnaast niet alleen om ondernemend zijn, maar ook om ondernemend worden. "Alles wat goed gaat is mooi meegenomen, maar van de fouten die je maakt leer je. Faal hier, hier maakt het toch niet uit. We zijn allemaal aan het leren en van je fouten leer je het meest".

Donderdag 30 mei was het zover en stonden er zes studenten(-teams) in de finale van 2024. De zes mochten het podium pakken om hun idee of onderneming te presenteren. De ultieme kans om zichzelf te tonen aan een het publiek. De vakjury, bestaande uit Bas Tietema, Hanieh van Vilsteren Kamran, Manuela Krull-Kancinelli, René Breman en Daniël van den Berg, keek bij de beoordeling naar missie, visie, duurzaamheid en natuurlijk het verhaal en de pitch van de ondernemer zelf. Vlak voor het begin van de wedstrijd gaf Cankut de studenten nog een laatste boodschap mee: "Jullie mogen al trots zijn dat jullie hier staan en dat jullie het dur-

ven. Trots zijn dat je hier bent. Vooral ook veel plezier hebben in hetgeen wat je gaat doen, vooral vandaag! Of je wint of niet, dat maakt niet uit. In het publiek en de jury zitten mensen waarmee je je eigen netwerk kunt verbreden, je leert en ontwikkelt jezelf met deze stap."

Tobian van der Aa en Luc Hakkers, studenten Commerciële Economie en Finance & Control werden uitgeroepen tot beste studentondernemers met hun onderneming Woofies.nl. Woofies werkt samen met een voedingsdeskundige en verkoopt lekkere, unctionele hondensnoepjes. Het doel van de student-ondernemers is een welzijn voor de hond op langer termijn te waarborgen. "Ja super!, reageerde Tobian enthousiast bij de prijsuitreiking. "Het merk Woofies is het afgelopen jaar enorm versterkt. We hebben in vier maanden tijd gezien wat het product doet en wat het nog kan worden. We hebben er enorm hard aan gewerkt!". De jury vond deze onderneming het een schoolvoorbeeld van de perfecte combinatie studeren en ondernemen.

De aanmoedigingsprijs ging naar Yaël Eshuis en Floor Dortu die aan de wedstrijd meededen met het merk Profumoda. Een onderneming in Italiaanse wasparfums. "Super blij", was hun eerste reactie na de bekendmaking. "Er waren natuurlijk heel veel goede ideeën. Wij zijn er met enthousiasme ingegaan en hebben natuurlijk wel gehoopt dat het iets zou opleveren, iets waar we verder mee kunnen. Dat is gelukt, dus we zijn heel blij!"

Cankut vertelde na de prijsuitreiking dat het gevoel van trots overheerst: "Je gunt het ze allemaal. We geloven dat alle finalisten het verder zullen brengen als student en als ondernemer!". De coach sprak Cankut ook degene toe die niet hadden gewonnen en benoemde daarbij vooral hetgeen waar ze goed in zijn. "Ik wil niet dat de studenten gedemotiveerd raken. Ze zijn op dit moment niet de winnaar volgens de jury, maar voor ons zijn ze dat wel". Ze hebben allemaal een talent, dat proberen wij naar de oppervlakte te halen en verder te brengen. Dat is de hoop die ze allemaal moeten hebben. Ook al win je hier niet vandaag, hou de hoop dat jouw talent je verder gaat brengen!"

DE ZES FINALISTEN

BEELD: ISA VELDMAN

De toekomst van de journalistiek

Ze worden door politici tuig van de richel genoemd. Beschuldigd van het verspreiden van fake news. Bedreigd en bij de uitoefening van hun vak soms ook daadwerkelijk aangevallen. En dat in een tijd waarin de vragen steeds groter worden: wat te doen met het klimaatvraagstuk, hoe te reageren op toenemende polarisatie en afnemend vertrouwen van veel burgers in de politiek. Nee, journalisten hebben het niet makkelijk dezer dagen. Toch zijn en blijven ze belangrijk voor het goed functioneren van onze democratische samenleving. Journalistiek veteraan Margriet Brandsma en student journalistiek Sem Taal ontmoetten elkaar op het Hilversumse mediapark om hun visie op de toekomst van de journalistiek te delen.

Margriet

Ja, ik herken dit dilemma absoluut. Het maatschappelijk klimaat ten opzichte van journalisten is ongelooflijk veranderd de afgelopen jaren. En daar speelt 'tuig van de richel' natuurlijk een hele belangrijke rol bij. Je moet je tegenwoordig bijna verdedigen als je journalist bent. En dat vind ik wel zorgelijk. Bijvoorbeeld dat de NOS niet meer met een NOS-logo op een busje durft te rijden. Ik ben ook wel eens bedreigd, maar nooit zo serieus dat ik dacht van...

Sem

Aan de ene kant is het ook een soort spel waarbij politici je natuurlijk af en toe de maat nemen. Maar aan de andere kant zijn politici wel verantwoordelijk voor het beschermen van de vrije pers. Zorgelijk, wanneer politieke leiders dan zeggen van hé, die journalisten zijn niet goed. Pak ze aan.

Margriet

Maakt jou dat bang?

Sem

Ja, op dit moment wel. Je wordt toch een beetje een doelwit voor politieke leiders die allemaal stemmers achter zich hebben. Politieke leiders, dat zijn echte voorbeelden voor hun trouwe volgers. En dat een verstandig argument soms helemaal niks meer waard is in deze maatschappijen. Of een feitelijke redenering, dat maakt bang.

Margriet

Ja, maar tegelijkertijd is angst altijd een slechte raadgever. Op het moment dat wij ons daaraan gaan aanpassen is het vrije woord, komt de vrije journalistiek, om die hele grote woorden maar even te gebruiken, natuurlijk in het gedrang. Als wij bang gaan zijn, als wij aan types als Wilders of noem maar op geen kritische vragen meer durven te stellen, dan ben je er zelf natuurlijk ook debet aan.

Sem

En jij, ben jij wel eens bang?

Margriet

Bang niet, geïntimideerd wel. En daar spelen sociale media natuurlijk ook een hele grote rol in.

Sem

En wat is voor jou dan het verschil tussen angst en intimidatie?

Margriet

Angst zou kunnen betekenen dat je je houding, je kritische opstelling aanpast omdat je bang bent. Geïntimideerd is: nou dat is even drie keer slikken, dat is op een gegeven moment niet meer kijken op X of waar dan ook en denken, het zal wel.

Margriet

Een echte opdracht als journalist heb ik niet. Je moet je richten op onafhankelijk blijven, de waarheid nastreven, niet te makkelijk dingen overnemen, de thema's benoemen die in de maatschappij belangrijk zijn. Er is nu zo ontzettend veel onzin, nepnieuws en flauwekul. Ik zie het wel als mijn taak om dat te bestrijden. Om duidelijk te maken van: 'ja jongens, het blijft gewoon belangrijk om zelfstandig een oordeel te vormen.' Als je dat een opdracht of een taak wilt noemen, oké.

Sem

En constructieve journalistiek? De opvatting: je hebt een bepaalde opdracht om oplossingen aan te dragen en met suggesties te komen. Wat vind je daarvan?

Margriet

Jij bent niet degene die iets op moet lossen. Als ik dat had gewild, dan had ik misschien de politiek in gemoeten. Of wetenschap. Of dominee worden. Noem het maar op. Maar dat vind ik niet de eerste taak van journalisten. Ik vind het wel een taak van ons journalisten om niet op te houden bij alleen maar beschrijven van wat er gebeurd is. Je moet ook aan mensen met wie je bezig bent vragen wat er zou moeten gebeuren. Daarom heb ik het principe van constructieve journalistiek op Windesheim wel omarmd.

Sem

Dat denk ik eigenlijk ook. Wij zijn niet de deskundige. Dus als jij dan oplossingen uit jezelf gaat aandragen, dan ben je niet geloofwaardig bezig. Je moet vanuit wetenschappers of vanuit mensen die een visie hebben oplossingen aandragen. Want vind jij dat je als journalist ook activist mag zijn?

Margriet:

In je vrije tijd. Ik vind dat, laat ik het voorzichtig zeggen, je daarmee je onafhankelijkheid, je onafhankelijke blik op zaken een beetje op scherp zet. Ik bedoel, ik ben een ontzettende dierenliefhebber. Maar als ik als journalist op de barricade ga voor de Partij voor de Dieren, ik noem maar een voorbeeld. Dat zou ik heel moeilijk kunnen verkopen.

Sem

Toen ik Kees Klomp interviewde hadden we het hierover. Hij zei: '97% van de wetenschap zegt dat er klimaatproblemen zijn en 3% niet. Dan moet je eigenlijk ook 97 mensen, wetenschappers aan de talkshow tafel hebben voor, en 3 tegen.' Dat vind ik wel iets wat je als journalist kan doen.

Margriet:

Maar dat vind ik geen activisme. Dat is de werkelijkheid.

Sem:

Maar als je dan die afspiegeling 97% om 3% hanteert, dan komt er ook kritiek vanuit bepaalde hoek: daar heb je die linkse media weer. Want ze hebben veel te veel klimaatdrammers aan de tafel. Dat is lastig.

Margriet:

Gewoon blijven uitleggen. Laat mensen nog veel meer zien dan nu het geval is, wat er om je heen gebeurt. Mensen ontkennen dat het zo is, omdat hun privileges, het vliegen, het vlees eten, in het gedrang komen. Dan is een hele menselijke reactie: ach, het valt wel mee. Dat is wat sommige media natuurlijk ook doen op dit moment. Mensen naar de mond praten. Bijvoorbeeld schrijven over vliegtuigen die steeds schoner worden. Die media weten ook dat ze liegen. Dat het niet waar is. En ik denk dat je dat gewoon moet blijven benoemen. Maar nogmaals, ook dat heeft wat mij betreft niks te maken met activisme, het is gewoon het weergeven van de werkelijkheid om ons heen.

Sem:

Dan krijg je wel weer zo'n golf over je heen: daar heb je de linkse media weer.

Margriet:

Dat hoort erbij. Maar wat je natuurlijk wel in de journalistiek ziet, de afgelopen tijd, is dat wij voorzichtiger zijn geworden. Ik schrijf niet meer op wat ik misschien 5, 6 jaar geleden nog wel deed. Want ik heb gewoon geen zin in die shitstorm.

Sem:

Dat is best dramatisch.

Margriet:

Dat vind ik wel een hele verkeerde ontwikkeling, ja.

Sem:

Iedereen mag zich journalist noemen, dat maakt het ook wel een beetje diffuus, want dan heb je mensen die zich niet aan regels en de normen hoeven houden.

Margriet:

Ik denk dat je hier precies benoemt wat ons vak zo veranderd heeft: social media. Als je ergens in een uitzending zit, dan word je vervolgens direct gerecenseerd op social media.

Sem:

En hoe krijg je het vertrouwen dan terug? Dat je voor die mensen niet de mainstream media bent die fake news verspreidt, maar toch weer de bron waar mensen zich op kunnen oriënteren? En wat dacht je van de nieuwsmijders, de ontleding, de bubbels. Je hebt volgens mij wel een wereld terug te winnen. En zeggen: ik wil dit terugwinnen is ook activisme.

Margriet:

Ik ben een enorme fan van factcheckers in de journalistiek. Erg fan van het feit dat onderzoeksjournalistiek weer een redelijk prominente plaats krijgt in het vak.

Dat zijn wel weer redelijk hoopvolle ontwikkelingen. Ik heb absoluut wel het idee dat het vak in goede hand is bij volgende generaties. Ja, gelukkig.

Sem:

En ook niet bang zijn om tegen mensen te zeggen van jongens wat je nu leest is onzin. Of die discussie aan te gaan.

Margriet:

Ik ben pessimistischer dan tien jaar geleden. Omdat ik vind dat het een heel taai proces is om mensen duidelijk te maken wat er gaande is in de wereld. We hebben het klimaat benoemd. Dat

het heel moeilijk is om mensen ervan te overtuigen dat er grote veranderingen gaande zijn. En dat dit ook gedragsverandering vraagt. Ik had niet gedacht dat dat zo moeilijk zou zijn. Tegelijkertijd, weet je...ik ben op zoveel plekken op de wereld geweest waar ik mensen totaal aan de grond zag zitten. En wat ik vaak doe, is dat ik na een aantal jaren dan weer eens terugga. Dan kom ik diezelfde mensen weer tegen en zie ik hoe ze hun leven hebben opgepakt. En dan denk ik, Jezus wat knap.

Sem

Ik ben persoonlijk wel enthousiast. Zolang ik nog sta ga ik gewoon door. En zolang ik nog leef kan ik nog wel wat schrijven.

Margriet

Dat maakt het wel makkelijk. Als journalist heb je eigenlijk alleen maar een pen en papier nodig. Natuurlijk maak ik me zorgen en natuurlijk ben ik niet blij met hoe het gaat. Zeker niet de afgelopen jaren. Ik denk echt dat we een belangrijke afslag wel hebben gemist wat betreft klimaat. En ik denk dat vooral de afgelopen jaren veel problemen zijn afgeschoven naar later. En dat dat later was gisteren al. Maar ik heb ook het gevoel dat als je blijft volhouden, als je gewoon je geloof blijft houden en dicht bij je waarden blijft, dat je uiteindelijk zal merken dat er een weg komt. Misschien niet de weg die je in eerste instantie had gedacht en misschien zal die weg minder rooskleurig zijn dan de afslag die we hebben gemist. Maar ik denk wel dat we eruit gaan komen. Dat sowieso.

MARGRIET BRANDSMA (1957) IS JOURNALIST. ZE BEGON BIJ HET NOORD-HOLLANDS DAGBLAD IN ALKMAAR, GING DE JAREN 70 GING BIJ DE RADIO WERKEN EN KWAM VIA DE IKON BIJ HET ACTUALITEITENPROGRAMMA HIER EN NU VAN DE NCRV. NA EEN POOSJE BIJ MET HET OOG OP MORGEN STAPTE ZE OVER NAAR DE NOS, WAARVOOR ZE UITEINDELIJK ALS CORRESPONDENT IN DUITSLAND, OOSTENRIJK EN ZWITSERLAND WERKTE. OOK DEED ZE VERSLAG VANUIT VERSCHILLENDE BRANDHAARDEN IN DE WERELD. IN 2014 VERLIET ZE DE NOS OM ZICH MEER TE RICHTEN OP HET SCHRIJVEN VAN BOEKEN.

Niet meer, maar beter

Polarisatie, individualisering, klimaat, energietransitie, arbeidstekorten, digitalisering, AI. En dat is nog maar een kleine greep uit de bijna 30 actuele vraagstukken die worden genoemd in het instellingsplan van Windesheim voor de jaren 2023 - 2028. Actuele ontwikkelingen die de basis vormen voor de ambitie van Windesheim: samen transities versnellen. En transities staan daarbij volgens het plan voor 'veranderingen die gericht zijn op een betere wereld.'

Geen eenvoudige opgave, want in hetzelfde plan wordt ook geconstateerd dat de samenleving nóg complexer is geworden dan hij al was. Wij vroegen Inge Grimm, voorzitter van het college van bestuur van Windesheim, dit tijdschrift af te sluiten met een blik op de horizon van Windesheim. Hoe hoopt zij dat de drie ambities uit het instellingsplan: dichterbij bij de wereld, dichterbij jezelf, dichterbij elkaar, de komende jaren werkelijkheid worden.

DICHTER BIJ DE WERELD

'Ik ben van 1969 en opgegroeid in de jaren tachtig. Er was groei, maar ook enorme werkeloosheid. Een tijd waarin je dacht: krijg ik ooit nog een baan? Ik heb eerst mbo gedaan, toen hbo en daarna universiteit. In de avonduren. Bij mijn eerste baan werkte ik voor het minimumloon. Dan denk je wel eens, als dat maar goed komt. Dat zegt iets over hoop kunnen behouden, maar dat lukt makkelijker als je ergens naartoe kunt werken; dat je perspectief voor ogen hebt. Dus wanneer je het hebt over hoop, dan denk ik dat een mens zich heel goed kan aanpassen als het moet. De vraag is alleen: hoe doen we dat in de huidige tijd. Urgentiebesef hebben zonder in paniek te raken. De urgentie is denk ik wel helder; het rent de verkeerde kant op. Ik durf wel te zeggen dat er bij Windesheim heel veel kennis en kunde is. De vraag is dan, hoe pas je die kennis en kunde effectief en versneld toe? En dan gaat het wat mij betreft niet alleen maar over groei - zeker niet - de juiste balans voor een aangenaam leven met perspectief, dat komt in mij naar boven.

En zijn die dingen wel met elkaar in balans te brengen? Ik denk dat we nu al zien dat onze kinderen het waarschijnlijk niet beter krijgen dan wij het hebben. Het moet een maatje minder, maar minder kan ook goed op een andere manier zodat het niet direct ervaren wordt als veel minder welvaart, minder welzijn. Maar anders en bewuster. Het kan op een andere manier. Ik denk ook beter verdeeld. Wat ik zelf belangrijk vind is de vraag hoe we

dat in een goede balans doen. Want je kunt ook doorschieten. Dat niemand meer auto mag rijden, of niemand mag meer vliegen tot aan dat we allemaal vegan moeten zijn.

De term rentmeesterschap past hier goed. We zijn verantwoordelijk voor onszelf, maar ook voor de toekomst van onze kinderen. Ik vind dat wel een ingewikkeld onderwerp. Want hoe past hierin: we laten nog steeds mensen verhongeren in Afrika. We laten onderdrukking in Myanmar toe, noem maar op. Ga ik dat morgen allemaal oplossen? Nee, dan ben ik ook een realist. Maar het is wel onze verantwoordelijkheid om professionals op te leiden die de kennis die er is meenemen en toepassen. Dat moeten we samen doen met oog voor de inhoud, maar ook met veerkracht wanneer het gaat om de vragen die spelen in onze samenleving. Onze mensen zijn daarmee eigenlijke onze hoop.

DICHTER BIJ JEZELF

Dat de tevredenheid onder Windesheimstudenten hoog is en blijft, is een van onze kroonjuwelen. Dat is natuurlijk goud waard. En dat komt omdat omzien naar elkaar, en mensen zich gezien laten voelen, in ons DNA zit. Dat moet je koesteren, ook ik in mijn rol als bestuurder.

We leiden hier professionals op, maar we zien je bovenal als mens en hebben oog voor veerkracht. Ik vind het persoonlijk ontzettend belangrijk om te laten weten: joh, hé, het leven is soms gewoon lastig en het is geen schande dat je hulp vraagt of dat er gewoon even iemand naast je gaat staan. Wanneer je later terugkijkt zul je zeggen: het was toen waardeloos, maar ik ben eruit gekomen en uiteindelijk heb ik er wat van geleerd. Soms moet je even stilstaan om vervolgens meters te kunnen maken.

DICHTER BIJ ELKAAR

Of er zo iets als een Windesheimgevoel is? Je hebt denk ik eerder wat met het onderdeel waar je voor werkt. Of dat nu een lectoraat is, een opleiding, of een bedrijfsbureau. Dat is je eerste peergroep. En zeker als het ook nog vakgenoten zijn. Vervolgens wordt het ietsje groter met een domein en daarna ben je pas Windesheimer. Maar wanneer je in jouw privéomgeving zegt dat je voor Windesheim werkt en mensen zeggen 'dat staat goed bekend', dan voel je natuurlijk toch een soort van trots. Voor mij is het de combinatie van inhoud en persoonlijke aandacht. Dat je in die soms lastige levensfase als student mensen ontmoet die jou net even dat duwtje in de goede richting geven. Dat die ene docent jou ziet. En de persoonlijke leerroute waar we in ons plan sterk op inzetten, staat daar niet haaks op. Juist niet. Het is een eigen leerroute, dat is wat anders dan individueel. Want leren doe je samen.

Of ik hoopvol ben? Ik ben niet per definitie optimistisch, maar kijk naar corona, met alle ellende en onzekerheid die er toen was. Je zag toen ook hoe mensen samen de mouwen opstroopten en echt wel voor elkaar zorgden. De dingen die wij doen die doen ertoe. Ik zou willen dat het nog meer impact zou hebben, maar ik zou er ook vandaag mee stoppen als dat er niet was. Ik zie het ook wanneer ik bij bedrijven kom die blij zijn met onze studenten. Of bij praktijkgericht onderzoek, dan zie je gewoon effect. Jongelui die aan het werk zijn en vol trots hun baan en werk tonen.

Het gevoel van maatschappelijke verantwoordelijkheid is daarbij echt wel veranderd ten opzichte van de jaren 80-90. Toen was het vaak gewoon flink geld verdienen en niet zeuren. Nu wil je niet meer bij een bedrijf werken waarvan je denkt: die doen knetter verkeerde dingen. En dat is echt niet alleen zo in onze hogeschool bubbel, maar dat leeft veel breder. Het gaat langzaam en moet sneller. Er zijn pessimisten die zeggen dat het al vijf over twaalf is, maar de wereld draait nog en we leven in een land waarin heel veel kan en mag. We hebben wat te doen. Niet meer, maar beter.

